

Biblicum

- tidskrift för biblisk tro och forskning

Nr 1 2007 Årg. 71

INNEHÅLL

Redaktionellt. Egil Edvardsen	1
Vem är Jesus enligt utombibliska källor? Seth Erlandsson	5
Olika syn på Jesus - varför? Seth Erlandsson	11
Jesaja 2:1-4 och profetiornas uppfyllelse. Seth Erlandsson	23
<i>Utblick över samtiden</i>	33
<i>Litteratur:</i>	
Reinventing Jesus. Christian Strandh	40
Romarbrevets hermeneutik, en lärobok för teologer om vetenskaplig metod. Alvar Svenson	41

BIBLICUM – tidskrift för biblisk tro och forskning

Ansvarig utgivare: Stefan Hedkvist.

Redaktionskommitté: Stefan Hedkvist, Alvar Svenson,
Egil Edvardsen och Øyvind Edvardsen.

Tidskriften utkommer under 2007 med 4 nummer.

Prenumerationspriset för 2007 är 200 svenska kr (stud 100 SEK).

Prenumeranter i Norge betalar 225 norska kr (stud 135 NOK).

Pren. i Finland och övriga Europa betalar 26 Euro (stud 16 EUR).

Prenumeranter i övriga världen betalar 30 Euro (stud 20 EUR).

Postgiro Sverige 152335-6

Bankgiro Norge 7877.08.15400

Sampa Bank Finland 800017-70843747

Tidskriftens expedition:

Ingvar Adriansson, Släntvägen 10, 331 35 Värnamo

E-mail: biblicum@bredband.net

Redaktionen adress:

Stefan Hedkvist, De Geersgatan 69, 3tr, 602 08 Norrköping

E-mail: stefan.hedkvist@telia.com

Glöm inte anmäla adressändring.

BIBLICUM

tidsskrift för biblisk tro och forskning

1/2007

Redaktionellt

”Vad eller vem tror du på?” En kristen svarar så här: ”Jag tror på Gud Fader allsmäktig... Jag tror på Jesus Kristus, Guds enfödde Son, vår Herre... Jag tror på den helige Ande...”. Men för dagens moderna människor låter den kristna trosbekännelsen som övertro. I stället för att tro på något utanför sig själv, tror dagens människor på sig själva. ”Jag tror på mig själv”, svarar man idag på den här frågan. I den moderna västliga världen har tron på människans ego ersatt tron på en gudom som finns utanför människan.

Denna människocentrerade religion brukar vi kalla för humanism. Humanismen är en religiös filosofi som kanske är den mest inflytelserika religionen i den västliga världen. Det finns många olika typer av humanism och humanister kan vara inbördes oeniga om många saker – det finns till och med exempel på en världslig humanism och en så kallad ”kristen” humanism. Likväl har de olika typerna av humanism några viktiga gemensamma nämnare.

För det första är människan central i alla former av humanism. Huvudfokus ligger på människans förhållande till sig själv, till naturen och miljön och till andra människor. Man betraktar alla religioner inklusive den kristna religionen som skapade av människor. Gud har inte längre någon viktig plats i den moderna människans medvetande. Kristen tro är därför omodern. Kristendomen behövs inte längre.

Typisk för humanismen är tron på det mänskliga förnuftet. Man är överbevisad om att människan är ett djur, men hon är ändå skild från andra djur genom att hon har förmåga att tänka och skapa. Humanister

är klara över att människans förnuft inte är fullkomligt, men det är ändå det bästa – och enda – verktyget människan har att utforska sig själv och världen med. En tro som grundar sig på saker som man inte med förnuftet kan förklara är övertro och måste förkastas av den moderna människan.

Vidare är humanister överbevisade om att människan är god till sitt väsen. Det betyder inte att man förnekar att människan också gör det som är ont. Man hävdar att människan har möjlighet att göra både gott och ont, men att de först och främst önskar göra det goda. All tanke på en inneboende och medfödd syndighet hos människan avisas därför skarpt av alla humanister. Humanismen betraktar den kristna läran om synd och moral och kristendomens syn på människans syndiga natur som något som hindrar människans utveckling. För en humanist är moral en fråga om personligt val. Människan är av naturen fri att göra både gott och ont, men vill helst göra det goda. Att många människor ändå gör det onda beror på yttre påverkan. Det är egentligen inte människan som är ond utan samhället. Man kan visserligen gå med på att människan i sig själv inte är perfekt, men hon har kapacitet att förbättra sig själv om de yttre förhållandena bara tillrättaläggs för det.

Humanismens starka tro på människan, sådan hon är av naturen, är avgudadyrkan. Människans ego är människans gud. Men tron på människan kan inte ge särskilt mycket tröst. Den är i allra högsta grad en osäker tro, för den falska trons objekt är den felande, föränderliga och förgängliga människan. Är det egentligen så märkligt att den så kallade upplysta och välutvecklade västliga världen är full av människor som kämpar med att finna en mening med tillvaron? De stackars människorna har ju bara sitt eget eller andra människors skröpliga ego att sätta sin lit till. ”Lita inte på furstar, inte på människor som ej kan frälsa”, säger psalmisten (Ps. 146:3). ”Så säger Herren: Förbannad är den man som förtröstar på människor och söker sin styrka i det som är kött och vars hjärta vänder sig bort från Herren” (Jer. 17:5).

Centralt i den världsliga humanismen står kampen mot kristen moral. Man förnekar att det skulle finnas en absolut moralisk sanning. Den första presidenten i Världshälsoorganisationen (WHO), R. Brock Chisholm, sa att världens befolkning måste börja tänka som världsmänniskor, dvs. anta humanismen, om man ska kunna uppnå organisationens

målsättningar. Men han såg ett allvarligt hinder för att kunna nå dessa målsättningar. Han sa: ”Mänskligheten har genom århundradena varit besatt av tanken på synd och moral ... I många generationer har vi böjt oss under syndamedvetandets ok.” Därför, hävdade han, behöver vi arbeta för ”att utrota denna fruktansvärda mentala förstörelse från hela mänskligheten”.

Det är några år sedan dessa ord uttalades och den västliga världen har gjort sig kvitt tanken på synd och moral. I vår tid finns det en total upplösning av alla gamla sanningar om vad som är rätt och fel. Den västliga kulturen har blivit totalt utblottad på normer. Ingen får längre lov att påstå att det finns absoluta och tidlösa sanningar om hur vi människor ska leva. Men trots den så kallade ”friheten” från gamla normer som humanisterna har kämpat för, är det inte mycket som tyder på att människan har blivit lyckligare. Många människor befinner sig fortsatt i en djup identitetskris.

Och människorna, som enligt humanisterna alltså ska vara så goda innerst inne, fortsätter att göra varandra illa. Mord, våldtäkt och rån är dagliga nyheter i medierna. Går det an att fortsätta tro på människan med all den ondska och brutalitet som härskar i samhället? Är det möjligt att tro att den naturliga människan är i stånd att rädda en värld som är på väg i full fart mot undergången? Humanisterna klamrar sig fast vid att detta är möjligt. De tror att vi själva kan hjälpa oss ut ur krisen. Och det är ju förstäligt, för de har ingen annan att tro på än den felande och ofullkomliga människan.

Humanismen är inte något nytt fenomen. Den är lika gammal som människans önskan att klara sig själv i världen utan Gud. Berättelsen om Babels torn i 1 Mos. 11 är en avslöjande studie i humanistisk driftighet. Där beskrivs en värld som ”hade ett enda språk och samma ord” (v. 1). dvs. en värld som gjorde det enkelt att praktisera gemenskap och samförstånd, precis så som moderna humanister önskar att det skulle vara. ”Kom, så bygger vi en stad och ett torn som har spetsen uppe i himlen”, sa befolkningen i Babel (v. 4). De ville ha makt och inflytande. De ville ha ett samhälle som de själva kunde kontrollera. De ville inte vara underställda någon annan makt. Inte heller ville de böja sig för Guds befallning att ”uppfylla jorden” (1 Mos. 1:28).

Men Guds vilja med människorna var inte att de skulle göra *sitt* namn

stort, utan *hans* namn. Hans vilja var att de i sina liv skulle framhäva hans bild, inte sin egen. ”Om ni äter eller dricker eller vad ni än gör, så gör allt till Guds ära” (1 Kor. 10:31). Men människorna i Babel – och dagens humanister – vill göra allt till sin egen ära.

Hur reagerade Gud när invånarna i Babel försökte upphöja sig själva över honom? Vi läser i v. 5: ”Då *steg Herren ner* för att se på staden och tornet”. I uttrycket ”steg ned” ligger en djupare mening. Även om människorna betraktade sitt verk som en stor bragd, måste Gud ändå ”stiga ned” för att se på det. Människornas storverk är obetydliga i jämförelse med Guds. Därefter gjorde Gud just det som människorna ville förhindra. Han spred ut dem över hela jorden och förvirrade deras språk (v. 8-9).

Humanismens tro på människan har också slagit rot inom kyrkosamfundet. Vi ser hur ständigt fler kyrkor förtränger evangeliet om den korsfäste Jesus Kristus och hans ställföreträdande soningsverk för mänsklighetens synder, och i stället ersätter evangeliet med humanismen, tron att människan är sin egen frälsare. ”Hos ingen annan finns frälsningen. Inte heller finns det under himlen något annat namn, som givits åt människor, genom vilket vi blir frälsta” (Apg. 4:12). Detta är det apostoliska vittnesbördet om honom som är världens ende Frälsare. Det är tragiskt att kyrkor förkastar det enda som kan rädda mänskligheten, det rena evangeliet om Jesus Kristus, till förmån för ett kraftlöst budskap om den så kallade ”goda” människan som inte kan frälsa någon. Kyrkor som predikar humanismens religion är inte längre kristna kyrkor.

Vi önskar alla *Biblicums* läsare och trofasta stöttepelare väl mött till en ny årgång och försäkrar er samtidigt om att vi även i fortsättningen vill hålla fast vid att i skrift och tal sprida evangeliet om honom som ensam kan frälsa världen, Jesus Kristus.

Egil Edvardsen

Vem är Jesus enligt utombibliska källor?

av Seth Erlandsson

Antikens historieskrivare skrev i regel bara om officiella personer som kejsare, kungar, militära ledare och stora filosofer. Det är därför anmärkningsvärt att det föreligger uppgifter om Jesus i den utomkristna antika litteraturen.¹ Bl.a. Josefus och Tacitus nämner Jesus.

1. Josefus är en historiker från det första århundradet (ca 37-100 e.Kr.). Han nämner i sina skrifter Jakob, Jesu bror och Jesus själv. I sitt stora verk *Antiquitates judaicae*, som i tjugo böcker skildrar judarnas historia från skapelsen till upproret mot romarna, skriver han i 20:e boken, stycke 200: ”Han (översteprästen) kallade samman Stora rådet, förde inför det fram en man vid namn Jakob, bror till Jesus, som kallades Kristus, samt vissa andra. Han anklagade dem för att ha överträtt lagen och utlämnade dem till att stenas.” I den 18:e boken (63-64) föreligger ett ännu längre avsnitt om Jesus, ofta kallat ”Testimonium Flavianum”. Det lyder:

Ungefär vid denna tid framträdde Jesus, en vis man, om det nu är tillbörligt att kalla honom en man. För han var en som gjorde förunderliga gärningar, en lärare för människor som gärna tar emot sanningen, och han drog till sig många både judar och av grekiskt ursprung. Han var Messias. Och när Pilatus, på grund av en anklagelse från våra ledande män, dömde honom till korset, upphörde inte de som först hade älskat honom att göra det. Ty han visade sig för dem på den tredje dagen levande igen, just som de gudomliga profeterna hade förutsagt dessa och tiotusen andra underbara ting om honom. Och ända till nu har de kristnas stam, uppkallade efter honom, inte dött ut.²

¹ När det gäller beskrivningar av Jesus i gnostiska texter, se min artikel ”Jesus och de gnostiska evangelierna” i *Biblicum* 2/2006, s. 66-77.

² Denna översättning är gjord av Bengt Holmberg.

Denna text är omdiskuterad, eftersom den tycks innehålla vissa kristna omformuleringar eller tillägg. ”Men i vår tid råder det en anmärkningsvärd samstämmighet bland både judiska och kristna forskare om att texten som helhet är äkta, fast den kan innehålla inskjutna tillägg.”³ Formuleringen ”om det nu är tillbörligt att kalla honom en man” kan tyda på att en kristen skrivare velat antyda att Jesus var mer än en människa. Formuleringen ”han var Messias” i st.f. ”han kallades Messias” kan också vara en kristen bearbetning. Slutligen satsen ”han visade sig för dem på den tredje dagen levande igen, just som de gudomliga profeterna hade förutsagt dessa och tiotusen andra underbara ting om honom” kan vara ett kristet tillägg. Men bortser man från dessa tre satser innehåller detta och det tidigare nämnda avsnittet hos Josefus viktiga utombibliska vittnesbörd om Jesus.

2. Historieskrivaren Tacitus (ca 115 e.Kr.) ”skrev det som troligen är det viktigaste stället där Jesus nämns utanför Nya testamentet”, säger Yamauchi.⁴ I sina *Annales*, ett verk som med stora luckor täcker perioden 14-68 e.Kr., berättar Tacitus i bok XV att kejsar Nero skyllde Roms brand på de kristna. I detta sammanhang förklarar han att denna riktning hade sitt ursprung från en man vid namn Kristus, som på kejsar Tiberius tid blev avrättad av landshövdingen Pontius Pilatus. Så här skriver han i *Annales* XV.44:

*Nero la skulden på en grupp som var hatad för sina vederstyggligheter. Av den breda massan kallades de kristna. Dem utsatte han för den mest intensiva tortyr. Kristus, som namnet kom av, led det hårdaste straffet under Tiberius regering för en av våra prokuratorers hand, Pontius Pilatus. En mycket illasinnad vidskepelse som på detta sätt tillfälligt hejdades bröt på nytt ut inte bara i Judeen, som var den ursprungliga källan till det onda, utan också i Rom... Följaktligen arresterades till att börja med alla som erkände sig skyldiga. Utifrån deras upplysningar dömdes sedan en väldig mängd, mindre för att ha satt eld på staden än för hat mot mänskligheten.*⁵

³ Edwin Yamauchi, citerad i Lee Strobel, *Fallet Jesus* (1998), s. 86. Anders Sjöberg skriver i sin bok *Vem är den mannen?* (1998) om Jesusavsnitten hos Josefus: ”Att dessa noteringar om Jesus ändå i sin ursprungliga form går tillbaka på Josefus är de flesta forskare ense om” (s. 171f).

⁴ Enligt Strobel s. 88. I *Fallet Jesus* (s. 81-99) föreligger en lång intervju med Yamauchi angående utombibliskt material om Jesus.

⁵ Texten finns översatt från latin till engelska av Alfred John Church och William Jackson Brodrick i boken *The Annals by P. Cornelius Tacitus* (2004).

Detta vittnesmål är särskilt intressant, eftersom det kommer från en person som är mycket negativ mot kristendomen. Enligt Tacitus ord är det tydligt att korsfästelse var det mest vanhedrande öde man kunde råka ut för och att det likväl fanns en rörelse som grundade sig på en korsfäst man. ”Hur kan man förklara att det spreds en religion som grundade sig på tillbedjan av en man som hade lidit den mest vanhedrande död som fanns? De kristna svarar förstas att han uppstod.”⁶ Av Tacitus text framgår också att ”en väldig mängd” var villig att dö för sin övertygelse.

3. Plinius d.y. (62-ca 113 e.Kr.), adoptiv- och systerson till Plinius d.ä., var konsul år 100 och ståthållare i Bithynien och Pontus i nordvästra Turkiet 111-113. En stor del av hans brevväxling med vännen Trajanus (kejsare 98-117 e.Kr.) finns bevarad. Dessa brev finns utgivna som den tionde och sista boken i en volym med *Plinius den yngres brev*. I avsnitt 96 av denna bok skriver Plinius till kejsar Trajanus för att få råd hur han ska förfara vid rannsaking och bestraffning av kristna. Plinius skriver:

Tillsvidare har jag beträffande personer som anklagats inför mig för att vara kristna förfarit på följande sätt: Jag har ställt frågan till dem, om de är kristna. Om de erkänner detta, har jag ställt samma fråga ytterligare två gånger samtidigt som jag hotat med bestraffning. Om de ändå framhärdar har jag gett order om bestraffning; ty vad än deras erkännande innebar, var jag i varje fall inte tveksam om att just deras trots och halsstarrighet måste bestraffas.

Det har funnits andra, hemfallna åt liknande villfarelse, om vilka jag på grund av att de var romerska medborgare noterade att deras ärende skulle remitteras till Rom.

Sedan har åtalen under förhandlingarnas gång fått en vidare spridning, såsom ofta sker, och det har uppkommit flera olikartade fall. Det inlämnades en anonym anklagelseskraft, som upptog ett stort antal namn. De som då förnekade att de var eller hade varit kristna och som efter mitt förestående åkallade gudarna och under rökelse- och dryckesoffer tillbad din bild, som jag för detta ändamål lätit ditskaffa tillika med gudabilderna, och dessutom smädade Kristus, dem ansåg jag mig böra släppa. De som verkligen är kristna kan nämligen icke enligt vad man påstår förmås till en enda sådan handling.

---

⁶ Yamauchis ord i Strobels bok, s. 89.

Andra som namngivits av angivaren medgav först att de var kristna men förnekade snart att så var fallet: de hade visserligen en gång varit kristna men sedermera upphört att vara det, vissa av dem sedan tre år tillbaka, somliga för flera år sedan, en och annan t o m för tjugo år sedan. Även dessa åkallade samtliga din bild liksom även gudabilderna och de smädade också Kristus.

F. ö. försäkrade de att hela deras brott eller villfarelse hade bestått i följande handlingar: de brukade samlas en bestämd dag före gryningen och gemensamt sjunga en växelsång till Kristi ära såsom till en gud och därvid förbinda sig, inte till någon brottslig handling, utan att icke begå stöld, icke rån, icke äktenskapsbrott, icke bryta ett givet löfte, icke vägra att vid anmäning återlämna anförtrodda medel. Därefter brukade de åtskiljas och sedan åter samlas för att intaga en enkel och helt oskyldig måltid. Även detta hade de upphört med efter mitt påbud, där jag i enlighet med din befallning hade utfärdat förbud att bilda slutna samfund. Desto mer nödvändigt ansåg jag det vara att förhöra två slavinnor, som benämndes tjänande systrar, för att, och det under tortyr, frampressa sanningen. Ingenting annat fann jag vid förhöret än en förvänd och måttlös vidskepelse.

Jag har därför uppskjutit vidare rannsaking för att be dig om råd. Saken syntes mig nämligen kräva detta särskilt med tanke på antalet av sådana som riskerar åtal. De är nämligen många i alla åldrar, alla samhällsklasser, såväl män som kvinnor som utsätts och kommer att utsättas för fara. Och inte bara till städerna utan även till byarna på landsbygden har smittan från denna vidskepelse spritt sig.⁷

Detta brev till Trajanus vittnar bl.a. om följande:

Kristendomen hade fått en snabb spridning bland människor i alla samhällsklasser. Den ses som en farlig smitta som spritt sig inte bara till städerna utan även till byarna på landsbygden. De kristna brukade samlas en bestämd dag före gryningen och ”gemensamt sjunga en växelsång till Kristi ära såsom till en gud”. De kristna hade hög moral. Men, menar Plinius, tron på Kristus innefattar ”en förvänd och måttlös vidskepelse”. Kristna som inte avsvär sig sin tro måste bestraffas. När de kristna rannsakades krävdes av dem att de åkallade Roms gudar i form av gudabilder och även kejsarens bild, dessutom att de smädade Kristus. Men de som verkligen var kristna kunde inte förmås till dessa handlingar.

---

⁷ *Plinius den yngres brev*, översatta av Axel Mattson (1983), X.96,3-10 (s. 281f).

De betraktas som halsstarriga.

4. Historieskrivaren Suetonius (född ca 70 e.Kr.) har skrivit tolv kejsarbiografier. Dessa biografier kallades från början ”Åtta böcker om tolv Caesarers liv” (*De vita duodecim Caesarum libri VIII*) och finns nu i en nyöversättning av Ingemar Lagerström.⁸ I sin biografi över Claudius, kejsare 41-54, skriver Suetonius: ”Judarna, som ständigt och jämt gjorde uppror på anstiftan av Chrestus, fördrev han från Rom.”⁹ Denna uppgift stämmer väl med vad Lukas skriver i Apostlagärningarna 18:1-2: ”Sedan lämnade Paulus Athen och kom till Korint. Där träffade han en jude vid namn Akvila, född i Pontus, och hans hustru Priskilla. De hade nyligen kommit från Italien, eftersom Claudius hade gett befallning om att alla judar skulle lämna Rom.” Det Suetonius syftar på är sannolikt de strider om Kristus och kristendomen som förekom bland judarna i Rom omkring år 50.

5. Det finns avsnitt i judarnas Talmud som kan innehålla anspelningar på Jesus av Nasaret, men det är omtvistat. Talmud består av *Mishna* (den muntliga läran, nedtecknad 170-210) och rabbiniska ”kommentarer” till Mishna (nedtecknade i *jerusalemiska Gemara* ca 400 e.Kr. och *babyloniska Gemara* 500-600 e.Kr.). Flera namn i Talmud har kopplats ihop med Jesus, bl.a. Jeshua, Jeshua ben Pantera och ben Stada. Dessa namn dyker upp i texter som handlar om en person som försöker leda judarna bort från deras religion. Eftersom det är ytterst tveksamt om det verkligen är fråga om anspelningar på Jesus från Nasaret, nöjer jag med att citera en sådan text:

*Och så säger traditionen: De hängde Jeshu på påskaftonen. I fyrtio dagar innan dess hade härolden gått ut och ropat: ”Han ska stenas för han använde magi och förledde Israel och förde dem bort från Gud. Vem som än kan tala till hans fördel, kom fram och rentvå honom.” Men när man inte kunde finna något till hans fördel så hängdes han på påskaftonen.*¹⁰

Sammanfattning

Enligt utomkristna antika källor var Jesus upphovet till en kristen rörelse

⁸ Suetonius, *Kejsarbiografier* (2001).

⁹ Lagerströms utgåva, s. 249.

¹⁰ Traktaten *Sanhedrin 43a* ur babyloniska Gemara, citerad enligt översättningen i Einhorn, *Vad hände på vägen till Damaskus?*, s. 42.

som startade i Judeen och fick en allt större spridning inom alla samhällsklasser och både i städer och på landsbygden. Kristendomen sågs som en farlig smitta och en illasinnad vidskepelse genom sin tro på Jesus som Messias och sin tillbedjan av honom som Gud. Kejsaren och de romerska gudarna skulle tillbes. Därför utsattes de kristna för svår förföljelse och hotades med dödsstraff om de vägrade att smäda Kristus och tillbe kejsaren och romerska gudar. De som verkligen var kristna kunde inte förmås förneka sin kristna tro och betraktades som halsstarriga.

Jesus som historisk person bekräftas av ovan nämnda utomkristna källor, punkt 1-4. Han var en vis lärare som gjorde förunderliga gärningar. Han dömdes av Pontius Pilatus till döden på grund av en anklagelse från judarnas ledare och fick utstå den mest vanhedrande avrättning, korsfästelse. Han hade en bror som hette Jakob. Också han och ”vissa andra” anklagades inför Stora rådet och avrättades genom stening.¹¹

---

¹¹ Enligt Josefus blev Jakob föremål för judarnas fiendskap och avrättad år 62 e.Kr. i mellantiden mellan de romerska landshövdingarna Festus och Albinus (se *Svenskt Bibliskt Uppslagsverk*, vol. I, 2 uppl. 1962, col. 1083).

Olika syn på Jesus - varför?

av Seth Erlandsson

Det är inte bara i modern tid och i utombiblisk litteratur som Bibelns Jesus möter misstro och rekonstrueras till en helt annan person. Också av Nya testamentet framgår att många betvivlade att Jesus var Guds evige Son som hade blivit människa. Jesu egna landsmän, i synnerhet fariseerna, fann det otänkbart att en människa samtidigt kunde vara Gud. De kände inte igen Messias när han kom: "Han kom till sitt eget, och hans egna tog inte emot honom" (Joh. 1:11). "Fastän han hade gjort så många tecken inför dem, trodde de inte på honom" (Joh. 12:37). Det var inte unikt för judarna att inte tro på honom. Johannes skriver: "Han var i världen och världen hade blivit till genom honom, men *världen* kände honom inte" (Joh. 1:10).

Vem var han då? Var han Messias, Guds Son, och därmed ingen mindre än den himmelske Människosonen (Dan. 7), något han själv bekräftade inför översteprästen när han förhördes inför Stora rådet? (Matt. 26:63-64). Om Jesus och Nya testamentets vittnesbörd avvisas, *måste* han ha varit en bedragare, en hädare, en villolärare, en ond ande eller sinnesförvirrad, och det är just några av de alternativ som Jesu motståndare väljer utan att kunna enas (se nedan). "Några fariseer sa: 'Den mannen kan inte vara från Gud, då han inte håller sabbaten.' Andra sa: 'Hur kan en syndig människa göra sådana tecken?' De var alltså oeniga" (Joh. 9:16).

"Jesus väcker känslor, på ett sätt som Moses aldrig gjort", skriver Lena Einhorn. "Kanske är det på grund av de tvåtusenåriga religiösa spänningar som har sitt ursprung i tron, eller avvisandet av tron, på Jesus som Messias och Guds son."¹ Det är uppenbart av såväl Nya testamentet som modern Jesuslitteratur att *den springande punkten är just: Vem är den verkliga Jesus från Nasaret? Är han Messias, Guds Son, eller är han det inte?* Enligt översteprästens tro var han det inte och då blev slutsatsen: "Han

---

¹ Vad hände på vägen till Damaskus?, s. 8.

har hädat. Behöver vi några fler vittnen? Se, ni har nu hört hädelser. Vad anser ni?' De svarade: 'Han är skyldig till döden.' Och de spottade honom i ansiktet och slog honom med knytnävarna. Andra gav honom piskrapp" (Joh. 26:65-67).

Enligt Johannes sa Jesus som förklaring till att han botade sjuka också på sabbaten: "Min Fader verkar ännu i denna stund. Så verkar även jag." "Då blev judarna ännu ivrigare att döda honom, eftersom han *inte bara upphävde sabbaten utan också sa att Gud var hans Fader och gjorde sig själv lik Gud*" (Joh. 5:17-18). "De skriftlärdade och fariseerna iakttog Jesus noga för att se, om han skulle bota någon på sabbaten. De ville få något att anklaga honom för. Men han visste vad de tänkte och sa till mannen med den förtvinade handen: 'Stig upp och kom hit.' Då reste han sig och gick fram. Jesus sa till dem: 'Jag frågar er: Är det på sabbaten mera tillåtet att göra gott än att göra ont, att rädda liv än att döda?' Och han såg sig omkring på dem alla och sa till mannen: 'Räck ut din hand.' Mannen gjorde det och hans hand var nu frisk. Men de blev fullständigt ursinniga och började diskutera med varandra vad de kunde göra med Jesus" (Luk. 6:7-11). När Jesus botade en man som var blind och stum, "så att den stumme talade och såg", blev allt folket utom sig av häpnad och sa: "Kanske är han Davids son?" När fariseerna hörde det, sa de: "Det är bara med hjälp av Beelsebul, de onda andarnas furste, som han driver ut de onda andarna" (Matt. 12:22-24).

"Judarna var mycket förgäddade över att han hade sagt: 'Jag är det bröd som har kommit ner från himlen'" (Joh. 6:41). Och när Jesus sa: "Den som bevarar mitt ord ska aldrig någonsin se döden", sa judarna: "Nu förstår vi att du har en ond anda. Abraham dog, och likaså profeterna, och du säger: Den som bevarar mitt ord ska aldrig någonsin smaka döden. Är *du* större än vår fader Abraham? Han dog, och profeterna är döda. *Vem ger du dig ut för att vara?*" (Joh. 8:51-53). Jesus sa: "Abraham, er fader, jublade över att få se min dag. Han såg den och blev glad." Då sa judarna: "Du är inte femtio år än, och Abraham har du sett!" Jesus svarade: "Amen, amen, jag säger er: *Jag Är*, redan innan Abraham blev till." "Då tog de upp stenar för att kasta på honom, men Jesus drog sig undan och lämnade tempelplatsen" (Joh. 8:56-59).

Men "bland folket kom många till tro på honom, och de sa: 'Ska Messias när han kommer göra fler tecken än den här mannen har gjort?'

Fariseerna hörde att folk sa detta om honom. Då skickade överstepräster och fariseerna ut tempelvakternas för att gripa honom” (Joh. 7:31-32). ”Tempelvakterna kom tillbaka till överstepräster och fariseerna, som frågade dem: ’Varför har ni inte fört hit honom?’ De svarade: ’Aldrig har någon människa talat som han.’ Då sa fariseerna till dem: ’Har ni också blivit vilseledda?’” (Joh. 7:45-47). ”Ändå var det många, även bland medlemmarna i Stora rådet, som trodde på honom. Men för fariseernas skull ville de inte bekänna det, för att de inte skulle bli uteslutna ur synagogan” (Joh. 12:42).

Judarna sa: ”Vi vet att Gud har talat till Mose, men varifrån den här mannen kommer, det vet vi inte.” Han som var född blind svarade: ”Ja, det är det som är så märkligt. Ni vet inte varifrån han är, och han har öppnat mina ögon!” (Joh. 9:29-30). Många av dem sa: ”Han har en ond ande och är från sina sinnen. Varför hör ni på honom?” Andra sa: ”Sådana ord kommer inte från en som är besatt. Inte kan en ond ande öppna ögonen på blinda” (Joh. 10:20-21).

När Jesus gick omkring i Salomos pelarhall vid tempelinvigningsfesten (december år 29), samlades judarna omkring honom och frågade: ”Hur länge vill du hålla oss i ovisshet? Om du är Messias, så säg det öppet till oss!” Jesus svarade: ”Jag har sagt er det, och ni tror det inte. Gärningarna som jag gör i min Faders namn vittnar om mig” (Joh. 10:22-25). ”Många goda gärningar från Fadern har jag låtit er se. För vilken av dem vill ni stena mig?” Judarna svarade: ”Det är inte för någon god gärning vi vill stena dig, utan därför att *du hädar och gör dig själv till Gud, du som är en människa*” (Joh. 10:31-33). Jesus sa: ”*Om jag inte gör min Faders gärningar, så tro mig inte.* Men om jag gör dem, så tro på gärningarna, om ni inte kan tro på mig. Då ska ni inse och förstå att Fadern är i mig och jag i Fadern.” Då försökte de gripa honom igen, ”men han drog sig undan och gick bort från dem” (Joh. 10:37-39).

Också för sin lärjunge Filippus betonade Jesus att *hans gärningar* tydligt vittnade om vem han var, att han var ett med Fadern. ”Tror du inte att jag är i Fadern och att Fadern är i mig? De ord som jag talar till er, talar jag inte av mig själv. Fadern förblir i mig och gärningarna är hans verk. Tro mig: jag är i Fadern och Fadern är i mig. *Om ni inte kan tro det, så tro för gärningarnas skull*” (Joh. 14:10-11). Jesu ord kunde de betvivla, men hans gärningar var ofrånkomliga. Gärningar som ingen människa

utan bara Gud kan göra hade ju vid upprepade tillfällen setts av många vittnen. Det var det stora problemet för överstepräster och fariseerna. De kallade samman Stora rådet och sa: ”*Vad gör vi? Den här mannen gör många tecken*” (Joh. 11:47).

Tidigt på morgonen (fredagen den 7 april år 30) förde judarna Jesus till den romerske prefekten Pilatus för att få honom dömd till döden. På Pilatus fråga: ”Vad anklagar ni den här mannen för?”, svarade de: ”Om han inte vore en förbrytare, hade vi inte överlämnat honom åt dig” (Joh. 18:30). Efter att ha förhört Jesus sa Pilatus till judarna: ”Jag finner honom inte skyldig till något brott” (Joh. 18:38). Ändå lät han svårt gissla Jesus och soldaterna flätade en krona av törne och satte på hans huvud, hånade och slog honom i ansiktet (Joh. 19:1-3). Sedan lät Pilatus föra ut Jesus till judarna och sa till dem: ”Se, jag för ut honom till er, för att ni ska förstå att jag inte finner något brottsligt hos honom.” När överstepräster och deras tjänare fick se honom, skrek de: ”Korsfäst! Korsfäst!” Då sa Pilatus till dem: ”Ta ni och korsfäst honom! Jag finner honom inte skyldig.” Judarna svarade: ”Vi har en lag och enligt den lagen måste han dö, eftersom *han har gjort sig till Guds Son*” (Joh. 19:4-7).

Den avgörande frågan är alltså: Har Jesus *gjort sig* till Guds Son eller *är han* i verkligheten Guds Son? ”Tron, eller avvisandet av tron, på Jesus som Messias och Guds son” (Einhorns formulering) blir avgörande för vilken Jesus man presenterar som den verkliga Jesus från Nasaret. Väljer man alternativet ”avvisandet av tron på Jesus som Messias och Guds son”, väljer man samtidigt bort vad en mängd vittnen säger sig ha sett och hört. I stället för att söka den verkliga Jesus från Nasaret i de åsyna vittnenas utsagor, återstår då att försöka finna ”*verkligheten bakom* (min kurs.) *texten*”, ”*sanningen bakom berättelsen*”.² Detta leder till en mängd olika spekulationer, som går emot en bibeltext som vittnar om det för förnuftet omöjliga: att Jesus både är sann Gud och sann människa. Att försöka sig på rekonstruktioner utifrån vad man menar sig finna *bakom* texten är självklart vanskligt och leder till olika subjektiva hypoteser. Dessa hypoteser har i regel det gemensamt, att de utgår ifrån att Jesus bara var en människa. Här följer tre exempel från nyare tid:

1. Lena Einhorn hävdar i sin 2006 utgivna bok (*Vad hände på vägen*

---

² Einhorn, s. 8.

till Damaskus?) att man måste utgå ifrån att Jesus som historisk person inte var gudomlig, även om ”ingen med säkerhet kan säga någonting om de krafter som styr oss” och det inte går att utesluta ”att Jesus verkligen var gudomlig”.³ Utgår man ifrån att det i vår värld inte finns plats för Gud och det övernaturliga, blir följden att de flesta uppgifter i Nya testamentet om Jesus måste avvisas eller omtolkas.

Vem var då Jesus? Einhorn menar att det kan vara sant att Josef inte var far till Jesus. Men att han föddes av en jungfru måste avvisas. Han bör ha haft en jordisk far och gissningen att Jesu far var en romersk soldat vid namn Pantera finner hon vara ett rimligt antagande. Jesus kan inte heller ha dött och sedan uppstått på tredje dagen. Skendödsteorin finner Einhorn tilltalande. Om Jesu far var romersk medborgare, var det kanske detta som underlättade för Jesus att i samförstånd med romarna arrangera sin egen skendöd när han korsfästes (s. 141). ”En teori som ofta framförs är att Jesus på något sätt kommit överens med romarna om att detta skulle bli en skenavrättning – därav den sympatiske officeren – en annan att det var några av Jesus närmaste, kanske i samspråk med den omnämnda officeren, som arrangerade det hela” (s. 147). Jesu himmelfärd kan också få ”sin rationella förklaring: himmelfärden, ja, det var förstås den utlandsflykt som romarna avkrävde Jesus i utbyte mot livhanken” (s. 162).

Men, frågar sig Einhorn, vad hände sedan? ”En person som hade så starka visioner som Jesus; en person som tycks ha planerat för, och synbarligen lyckats med, att överleva trots en dödsdom; en person som drevs så starkt av att vilja sprida sin lära över hela världen. Han kan ju inte bara försvinna efter detta” (s. 162). Einhorns svar är följande: ”Jag vill framföra hypotesen att Jesus från Nasaret i själva verket var samma person som Paulus från Tarsos” (s. 208).

Det blir inte lätt, för att inte säga omöjligt, för Einhorn att finna stöd i Nya testamentet för sin hypotes. Men hon menar sig finna visst stöd för sin hypotes genom att läsa *mellan* raderna och gå *bakom* texten. Om Jesu lärjungar försökte få folket att tro att Jesus hade uppstått från de döda och uppstigit till himlen, borde han undvika Jerusalem. Det gjorde också Paulus, betonar Einhorn. Visserligen besökte han Jerusalem och träffade

---

³ Einhorn, s. 208.

bl.a. Petrus, Jesu bror Jakob och Johannes som kände Jesus mycket väl och borde ha känt igen honom, om han var identisk med Paulus. Men dessa var nog invidiga i planen och Paulus var ju också mån om att hålla sig väl med dessa ledare. Einhorn skriver: ”Det är anmärkningsvärt att Paulus ägnar så mycket möda åt att samla in pengar till Jerusalem, och synbarligen till ledningen för församlingen (varför annars kalla dem för ’de heliga’)” (s. 184). Detta citat visar hur texter kan missförstås när man läser mellan raderna i stället för på raderna. Einhorn tycks tro att ”de heliga” betyder ”ledningen”!! Den som studerar Paulus brev kan annars lätt konstatera att Paulus använder termen ”de heliga” för *alla* troende. De har ju genom tron på Jesus Kristus tillräknats hans helighet.

Som stöd för sin hypotes nämner Einhorn också följande: ”När Paulus till slut, efter ett antal år och ett antal varningar, åter beträder templet gör han det med rakat huvud. Något är Paulus uppenbarligen rädd för” (s. 218). Paulus skulle alltså undvika Jerusalem i det längsta för att man inte skulle upptäcka att han var Jesus, och när han till sist kom försökte han dölja sin identitet genom att raka sitt huvud.

Man kan fråga sig: kan man åberopa en källa som stöd, när man inte bryr sig om vad källan säger? Enligt bibeltexten försökte inte Paulus dölja sin identitet eller undvika Jerusalem. Hans missionsverksamhet utanför Jerusalem och hans hårklippning efter fullbordade missionsresor hade helt andra orsaker, nämligen Jesu uppdrag till honom och ett nasirlöfte.

När Paulus skriver: ”Inte korsfästes väl Paulus för er?” (1 Kor. 1:13), skulle han alltså vara en fräck bedragare. Han hade ju korsfästes för dem, för han var ju enligt Einhorns hypotes identisk med Jesus som hade korsfäst! När Paulus skriver ”att Kristus dog för våra synder enligt Skrifterna, att han blev begravd, att han uppstod på tredje dagen enligt Skrifterna” (1 Kor. 15:3-4), skulle han alltså låtsas att något var sant och livsavgörande som han visste var lögn alltigenom. Och han skulle uppmuntra människor att leva och dö på denna lögn! Han skriver: ”Om Kristus inte har uppstått, då är er tro meningslös och ni är ännu kvar i era synder” (1 Kor. 15:17). Jesus skulle alltså i själva verket och i samförstånd med romarna ha genomfört ett av de största bedrägerierna i historien!

2. Författaren Lena Andersson var sommarvärd för programmet *Sommar i P 1*, 9 juli 2005. Som rubrik för sitt sommarprat hade hon satt

”En ateists predikan om och med Jesus”. ”Jesu handlingar ska undersökas ur ett moraliskt och existentiellt perspektiv.” Eftersom en ateist inte kan acceptera att Gud finns och ännu mindre att människan Jesus är ”den levande Gudens Son”, ja, HERREN själv som blivit människa, är det lätt att förutsäga resultatet av hennes undersökning. Var Jesus bara en människa hade han storhetsvansinne. Att säga: ”Mig är given all makt i himlen och på jorden” blir ett groteskt yttrande. Att mena sig vara enda vägen till himlen, ”vägen, sanningen och livet”, vittnar om en självcentrering och självöverskattning som är obehaglig. Anderssons dom över Jesus vilar på samma grund som de judar byggde på som hävdade att Jesus var en hädare och en bedragare. De hade naturligtvis rätt och Andersson har rätt, om Jesus bara var en vanlig människa. Men då måste också alla de många ögonvittnena till Jesu gärningar ha varit bedragare. För bara Gud kan göra sådana gärningar som Jesus enligt ögonvittnena bevisligen gjorde.

Om nu ögonvittnena är otillförlitliga och bedragare, varför bygger då Andersson på delar av deras vittnesbörd, delar som hon tolkar oberoende av vad samma text säger om Jesu unika person, ställning och uppdrag? Liksom en vanlig människas yttranden hör samman med just den människans ställning, förmåga och uppdrag, så hör Jesu ord samman med hans uppdrag och vem han är. Låt oss se på några yttranden av Jesus som Andersson tolkar i ljuset av vad som utmärker högst bristfälliga och osympatiska människor, inte den gudamänniska som bibeltexten berättar om. ”Jag behandlar honom som en litterär figur som utövar härskartekniker, ställer kuggfrågor, är nyckfull och motsägelsefull, auktoritär, snarstucken och godtycklig.”⁴

- ”Var och en som har ska få, och det i överflöd, men den som inget har, från honom ska tas också det han har” (Matt. 25:29). Vittnar detta om god moral och kärleksfullhet, frågar sig Andersson. Nej, isolerat från sitt sammanhang kommer detta yttrande i strid mot Jesu stora omsorg om de små och fattiga. Men här är bakgrunden en liknelse som vill klargöra att det som Jesus erbjuder människorna (nåd, förlåtelse, frid med Gud, daglig omsorg) är en rikedom som överflödar och blir än större när den tas emot och används enligt givarens önskemål. Men den som

---

⁴ Anderssons egna ord i *Svenska Dagbladet* den 14 juli 2005.

gräver ner Guds nådegåvor i stället för att bruka dem, ”från honom ska tas också det han har”.

- När en lärjunge vid ett tillfälle sa: ”Herre, låt mig först gå och begrava min far”, svarade Jesus: ”Följ mig och låt de döda begrava sina döda” (Matt. 8:21-22). Detta vittnar om brist på respekt och hårdhet från Jesu sida, menar Andersson. Ja, så kan det ytligt sett se ut. Men Jesus ställer sig helt bakom sin Faders budord ”Hedra din fader och din moder” (se Matt. 15:4; 19:19). I Matt. 8:21 är nyckelordet ”först”: ”Herre, låt mig *först* ...” Han som enligt bibeltexten är världens Frälsare och enda hopp inför evigheten måste påpeka för jordbundna människor, här i drastiska ordalag, att *det finns något som är viktigare än våra jordiska bekymmer och bestyr*. ”Sök *först* Guds rike och hans rättfärdighet, så ska ni få allt det andra också” (Matt. 6:33). Gud vill hjälpa människan också i hennes timliga omsorger. Men det jordiska vill ständigt skymma det viktigaste och människan glömmer då: ”Vem av er kan med sitt bekymmer lägga en enda aln till sin livslängd?” (Matt. 6:27). Att lyssna till Guds ord och gratis och oförtjänt ta emot Guds rike, förlåtelsen, rättfärdigheten från Gud, det är viktigare än jordiska bestyr och bör komma i första hand. Till Marta sa Jesus: ”Du gör dig bekymmer och oroar dig för så mycket. Men *bara ett är nödvändigt*. Maria har valt den goda delen (nämligen att sitta vid Herrens fötter och lyssna till hans ord), och den ska inte tas ifrån henne” (Luk. 10:39, 41-24). ”För vad hjälper det en människa, om hon vinner hela världen men tar skada till sin själ?” (Matt. 16:26). På grund av andlig blindhet åsidosätter människan ständigt själens andliga behov: en återupprättad frid med Gud. Jesus vill väcka andligt döda till andligt liv genom det glada budskapet om frälsning och förlåtelse genom honom. Han bryr sig om människans eviga väl. Men Andersson tror att Jesus inte bryr sig om människornas bästa utan i stället är elak, självupptagen och ärelysten.

- Enligt Andersson är Jesus motsägelsefull när han å ena sidan kritiserar fariseerna för att inte lyda budordet: ”Hedra din far och din mor” (Matt. 15:4) och å andra sidan säger: ”Den som älskar sin far eller sin mor *mer än mig* är mig inte värdig” (Matt. 10:37). Men här är sammanhanget att bekänna eller förneka Jesus (Matt. 10:32-33). Om en far eller en mor eller någon annan familjemedlem förbjuder någon i familjen att bekänna Jesus som Messias, Guds Son och världens Frälsare, måste ett

sådant förbud trotsas. På Jesu tid uteslöts judar ur både familjegemenskapen och synagogan om de bekände att Jesus var Messias, Guds Son. När Petrus och apostlarna förbjöds av Stora rådet att predika Jesus som HERREN (JHWH) och Guds Son, svarade de: ”Man måste lyda Gud mer än människor” (Apg. 5:29). De var ”glada över att de hade ansetts värdiga att lida smälek för *Namnets skull*. Varje dag undervisade de i templet och hemma i husen och predikade det glada budskapet att Jesus är Messias” (Apg. 5:41-42).

Budskapet om Jesus som världens ende Frälsare (”Hos ingen annan finns frälsningen”, Apg. 4:12) väcker splittring och strid. Redan den gamle Simeon hade profeterat för Jesu mor Maria: ”Se, denne är satt till fall och upprättelse för många i Israel och till ett tecken som blir motsagt” (Luk. 2:34). Jesus påminner om att hans person och undervisning skapar motstånd och söndring: ”Tro inte att jag har kommit för att skapa fred på jorden. Jag har inte kommit med fred utan med svärd. Jag har kommit för att skilja en son från sin far, en dotter från sin mor och en sonhustru från sin svärmor, och en man får sina egna till fiender” (Matt. 10:34-36). Dessa ord är enligt Andersson fruktansvärda - och det är de, om de vore sagda av en vanlig människa. Det vore fråga om självöverskattning, maktfullkomlighet, diktaturfasoner. Men här handlar det inte om mänsklig självöverskattning utan om att ta emot eller förkasta den största av alla gåvor: evigt liv och evig lycka tack vare Frälsaren Messias, Guds Son!

Eftersom Jesus enligt Andersson inte kan vara Guds Son och världens ende Frälsare, måste han ha varit en kärleklös, maktfullkomlig och självcentrerad falsk Messias. ”1900-talets diktatorer ler i sina urnor. Det här känner dom igen.” ”Här uppmanas man begå äktenskapsbrott för att följa Jesus. Det kan vara svårt för en enkel syndare att begripa. Och det är meningen. En enkel syndare ska alltid känna sig lite dum inför Kristi makt. Jesus använder gärna sådana tekniker i umgänget med folk som ska få dem att känna sig dumma.” ”Människosonens paradgren är att skapa ambivalens hos dom som dyrkar honom. Ett mycket vanligt drag hos dom som har och vill ha makt.”

- Makt och sex är populära ingredienser när författare skapar sina romanfigurer. Därför är det inte helt förvånande att Andersson ersätter Bibelns Jesus med en hänsynslös maktmänniska som utnyttjar kvinnor

sexuellt. Finns det stöd för en sådan tolkning i Nya testamentet? Inte det minsta. Men Andersson utbroderar och diktar om berättelsen om hur en kvinna smörjer Jesu fötter med dyrbar nardusolja på följande sätt (jämför med vad Bibeln berättar enligt Joh. 12:1-8): ”Jesus åtrår kvinnan med balsamet. Och hon honom. Förspelet har hon redan inlett med hårmassage... När kättjan sätter in kan Jesus ändå inte tänka på dom fattiga. Och som sagt dom finns ju kvar. Dom två går in i ett angränsande rum och lärjungarna ligger kvar till bords och känner sig avsnoppade. Än en gång har han fått dom att känna att dom sagt fel sak, tänkt fel tanke, föreslagit fel handling. Och som vanligt bara för att något annat råkade passa Jesus syften bättre. Men inte bara därför utan för att manipulering av folks psyken är Jesus andra natur. Det är så han utövar och behåller sin makt... Det är här Judas Iskariot känner att han fått nog. Det är här Judas Iskariot bestämmer att nu räcker det med kryperi för den här förbannade frälsaren som alltid vet bäst.” Så lyder en ateists syn på Jesus. Ett ögonvittne som personligen kände Jesus och under flera år umgicks med honom har en annan syn: ”Vi vet att vi tillhör Gud och att hela världen är i den ondes våld. Vi vet att Guds Son har kommit och gett oss förstånd, så att vi känner den Sanne, och vi är i den Sanne, i hans Son Jesus Kristus. Han är den sanne Guden och det eviga livet” (1 Joh. 5:20).

En ateist kan självklart inte acceptera Bibelns vittnesbörd: att Jesus är sann Gud och sann människa i en person, en person som olik alla andra människor är utan synd och som genom Guds ofattbara kärlek (Joh. 3:16) har kommit till världen för att frälsa syndare. Kvinnan i den text Andersson anspelar på har däremot kommit till tro på denne Frälsare. Hon ville betyga honom sin tacksamhet genom att ära honom med det dyraste och finaste hon hade. Hon visste att Jesus skulle offra sitt liv för hennes och alla människors synder. ”I förväg har hon smort min kropp till begravningen”, säger Jesus (Mark. 14:8). Den händelse Andersson syftar på ägde rum i Simon den spetälskes hus i Betania i samband med en måltid en vecka före Jesu korsfästelse. ”Marta passade upp, och Lazarus var en av dem som låg till bords med honom. Då tog Maria en flaska dyrbar äkta nardusolja och smorde Jesu fötter och tor-kade dem med sitt hår, och huset fylldes av doften från oljan. Men Judas Iskariot, en av hans lärjungar, den som skulle förråda honom, invände:

'Varför sålde man inte den här oljan för trehundra denarer och gav åt de fattiga?' Det sa han inte därför att han brydde sig om de fattiga, utan därför att han var en tjuv och brukade ta av det som lades i kassan, som han hade hand om. Jesus sa då: 'Låt henne vara, hon har sparat denna olja för min begravningsdag'" (Joh. 12:2-7).

3. Dan Brown utgår i boken *Da Vinci-koden* (2004) ifrån att Nya testamentet har manipulerat fakta om vem Jesus i verkligheten är.⁵ Vem är då Jesus enligt Brown? "En stor och betydelsefull man, men likväl bara en *människa*. En vanlig dödlig en."⁶ Jesus var gift med Maria Magdalena och hon "var gravid då Jesus korsfästes. För att skydda Kristi ofödda barn var hon tvungen att fly från det Heliga landet. Med hjälp av en betrodd farbror till Jesus, Josef från Arimataia, reste Maria Magdalena i hemlighet till Frankrike, som på den tiden kallades Gallien. Här fick hon skydd i den judiska kolonin. Det var här i Frankrike hon födde sin dotter. Hon fick namnet Sara."⁷ Enligt Brown har kyrkan försökt dölja att Jesus gett upphov till en ättelinje som ännu finns kvar och att Jesus bara var en dödlig profet. Dessutom skulle Maria Magdalena enligt Jesu önskan grunda och leda kyrkan.⁸

Också för Brown är utgångspunkten att Jesus inte kan vara en gudomlig person. Han tvingas därför avfärda de bibliska ögonvittnenas samstämmiga vittnesbörd som påhitt och betona att det finns historiska belägg för hans påståenden. I själva verket har Browns syn på Jesus ingen historisk grund och är ytterligare ett exempel på en fri omdiktning av historien. Grundvalen för denna omdiktning är att det för förnuftet är orimligt att Jesus skulle vara den han säger sig vara och med sina gärningar visar sig vara: sann Gud och sann människa i en person.

Vi har i denna artikel sett att Jesus alltifrån sitt offentliga framträdande möttes av både tro och otro. Så är det än idag. Misstron mot honom har genomgående sin grund i antagandet att ingen människa samtidigt kan vara Gud. Jesus kan inte vara unik, Guds unike, enfödde Son. Därför *gör sig* Jesus till Gud, han kan inte *vara* Gud. Men det stora problemet för förnuftet är att Jesus enligt en rad samstämmiga ögonvittnen gjorde

⁵ En närmare granskning av sanningshalten i Browns många påståenden om Bibeln och Jesus föreligger i min bok *Gardells Gud, Da Vinci-koden och Bibeln* (2005).

⁶ Brown, s. 265.

⁷ Brown, s. 288.

⁸ Brown, s. 287.

gärningar som bara Gud kan göra. Att avfärda dessa ögonvittnen är långt ifrån problemfritt.

Förnekarna av Jesus som Guds Son fick enligt Nya testamentet stora problem med Jesu gärningar. Antingen måste de förneka, för att ta ett par exempel, att Jesus verkligen gjorde en blindfödd seende eller en död som redan luktade levande igen. Kanske den blindfödde inte var blind och den döde bara skendöd? Eller också, när sådana försök till invändningar inte visade sig hålla, kunde man tänka sig att Jesus utövade svartkonst och med hjälp av de onda andarnas furste utförde sina mirakler. Som en sista utväg var man inte främmande för att genom mord undanröja bevis för Jesu gudomlighet: När många judar kom ”för att se Lasarus som han hade uppväckt från de döda”, ”beslöt överstepresterna att döda också Lasarus, ty för hans skull lämnade många judar dem och trodde på Jesus” (Joh. 12:9-10).

Varför finns det olika syn på Jesus? Svaret är inte att ögonvittnena till Jesu verksamhet kommer med olika vittnesbörd. Det har man ibland försökt hävda, men det håller inte. En genomgång av samtliga vittnesmål om Jesus visar att de är helt samstämmiga. Svaret är att förnuftet gör motstånd mot det bibliska vittnesbördet att en människa samtidigt är Gud i en person. Det övergår mänskligt förnuft och därför kan det inte eller får det inte vara sant. Det nytestamentliga vittnesbördet måste på något sätt kunna ifrågasättas. De olika svaren på frågan: ”Vem är den verklige Jesus från Nasaret?” avgörs alltså av tilltron till eller förkastandet av de enda ögonvittnen vi har till Jesu ord och gärningar. Och förkastandet av dessa vittnesmål grundar sig inte på andra och mera trovärdiga vittnesmål utan på den filosofiska ståndpunkten att övernaturliga ting inte kan vara historiskt sanna. Övernaturliga ting hör bara hemma i sagor och människotankar, inte i den historiska verkligheten.

Jesaja 2:1-4 och profetiornas uppfyllelse

av Seth Erlandsson

Det finns många profetior i Gamla testamentet som talar om stora förändringar i naturen ”i den yttersta tiden”. Jesaja 2:1-4 är en sådan. Enligt Jesaja 2:2 ska det berg där HERRENS hus är vara högst eller främst bland bergen under den sista tiden. Det ”ska vara upphöjt över höjderna”. Låt mig inledningsvis nämna ytterligare några profetior som talar om stora förändringar i geografien. Enligt Sakarja 14:10 ska hela landet runt Jerusalem ”förvandlas till en slätt, men staden ska vara upphöjd. Enligt Jesaja 40:4 ska HERREN komma till sitt folk, och då ska vägen beredas för honom på följande sätt: ”Varje dal ska höjas, alla berg och höjder sänkas. Ojämn mark ska jämnas, kuperat land bli slät mark.” Sakarja talar om en dag då ”då Davids hus och Jerusalems invånare ska ha en öppen källa till rening från synd och orenhet” (Sack. 13:1). ”Det ska ske på den dagen att rinnande vatten ska utgå från Jerusalem, ena hälften mot Östra havet och andra hälften mot Västra havet. Både sommar och vinter ska det vara så” (Sack. 14:8). Hesekiel såg vatten välla fram från templet (Hes. 47) och alla slags fruktträd växa upp på strömmens båda sidor. ”Deras löv ska inte vissna och deras frukt ska inte ta slut. Varje månad ska träden bära ny frukt, ty deras vatten kommer från helgedomen” (Hes. 47:12). ”En ström går fram med flöden som ger glädje åt Guds stad, åt den Högstes heliga boning”, sjunger Koras söner (Ps. 46:5). Jesaja såg vatten ”bryta fram i öknen, strömmar på hedmarken”. ”En banad väg, en vandringsled, ska gå där, och den ska kallas *den heliga vägen*” (Jes. 35:6, 8). Gud uppenbarade också för Jesaja att HERREN Sebaot på Sions berg ”ska göra en festmåltid för alla folk, en festmåltid med utsökta rätter och gamla viner, ja, med bästa vin, väl klarat. Han ska på detta berg göra om intet den slöja som beslöjar alla folk, det täckelse som täcker alla folkslag. Han ska för alltid göra döden

om intet” (Jes. 25:6-8). ”HERREN ska låta Egyptens havsvik torka ut och lyfta sin hand mot floden genom en brännande vind. Han ska klyva den i sju bäcker, så att man kan gå torrskodd över. Det ska bli en banad väg för den rest av hans folk som är kvar från Assyrien, liksom det var för Israel den dag de drog upp ur Egyptens land” (Jes. 11:15-16).

Hur ska dessa profetior förstås? Ska jordens geografi och topografi dramatiskt förändras eller är det fråga om ett bildspråk för uppfyllelsen av Guds frälsningslöften i och med nya förbundet? Om det nya förbundet säger Jeremia: ”Se, *dagar ska komma*, säger HERREN, då jag ska sluta *ett nytt förbund med Israels hus och med Juda hus*” (Jer. 31:31)? Då ska inte Israel vara en ”ett syndigt släkte, ett skuldbelastat folk, ogärningsmäns avkomma, vanartiga barn” (Jes. 1:4), utan *alla* i Guds folk ska känna HERREN, ”från den minste bland dem till den störste, säger HERREN, för jag ska förlåta deras missgärningar och deras synder ska jag inte mer komma ihåg” (Jer. 31:34). Guds sanna Israel innefattar inte både troende och icke-troende. Guds sanna Israel är inte liktydigt med Israel efter köttet, utan *sanna* israeliter eller judar, dvs. de som tror på HERRENS löftesord (jämför Rom. 2:28-29 och Joh. 1:47). De som inte säger AMEN till (= tror, håller fast vid) HERREN och hans löftesord har ingen hållbar frid, understryker Jesaja med en ordlek (Jes. 7:9, hebr. *taAMINu - teAMENu*). Den grundligt skriftlärde Paulus skriver: ”Israel är inte alla som kommer från Israel, och inte heller är alla Abrahams efterkommande hans barn... Guds barn är inte de som är barn genom naturlig härkomst, men löftets barn räknas som hans efterkommande” (Rom. 9:6-8). HERREN hade uppenbarat för Jesaja: ”Om än ditt folk, Israel, vore som havets sand, så ska *bara en kvarleva av det vända om*” (Jes. 10:22).

För en rätt förståelse av profetiornas verkliga innehåll är det viktigt att ge akt på följande:

- skillnaden mellan Guds Israel under gamla förbundets tid och Guds sanna Israel,
  - skillnaden mellan gamla och nya förbundet,
  - skillnaden mellan en teokratisk nation i ett specifikt geografisk land och Guds sanna Israel som inte kan ses med ögonen (Luk. 17:20),
  - att nya förbundet är den sanna uppfyllelsen av gamla förbundets löften *till Israels hus och Juda hus*.

Jesus kritiserade aldrig gamla förbundets skrifter utan betraktade dem som sin Faders undervisning *som han kommit för att fullborda*. ”Tro inte att jag har kommit för att upphöva lagen (Torá) eller profeterna (Nevi’ím). Jag har inte kommit för att upphöva utan för att fullborda” (Matt. 5:17). ”Allt måste uppfyllas som är skrivet om mig i Mose lag, hos profeterna och i psalmerna” (Luk. 24:44). *Jesus och hans frälsningsverk har i förväg kastat sin skugga in i gamla förbundets skrifter*. Därför kan Jesus säga om Skrifterna: ”Det är dessa som vittnar om mig” (Joh. 5:39). ”Lagen innehåller *endast en skugga* av det goda som kommer och inte tingen i deras verkliga gestalt”, skriver Hebreerbrevets författare (10:1). Gamla förbundets många renhetsföreskrifter, offerlagar och regler för sabbater och högtider är *en skugga av Kristus och hans rike*: att gemenskapen med Gud kräver fullkomlig renhet, att synden är sonad och gemenskapen med Gud återupprättad genom den ende rene, en gemenskap som ger vila, glädje, frid och evigt liv. ”Låt därför ingen döma er för vad ni äter och dricker eller i fråga om högtid eller nymånad eller sabbat. Allt detta är *bara en skugga av det som skulle komma*, men verkligheten själv är Kristus” (Kol. 2:16-17). ”Så är också det förbund som Jesus har gått i borgen för *mycket bättre*” (Hebr. 7:22). ”Det förbund han (Kristus) är medlare för är *bättre*, eftersom det är stadfast med bättre löften. Ty om det första förbundet hade varit utan brist skulle det inte behövas plats för ett andra” (Hebr. 8:6-7). ”När han talar om ett nytt förbund (Jer. 31:31) har han därmed förklarat att *det förra är föråldrat*” (Hebr. 8:13). Avvisar man Kristus som den sanna uppfyllelsen av gamla förbundets skuggbilder och löften, har man enligt Paulus en slöja framför sig och över sitt hjärta, så att man inte kan se och förstå vad som verkligen står i gamla förbundets skrifter. ”Ja, än i dag ligger en slöja kvar över deras hjärtan när Mose föreläses. Men närhelst någon omvänder sig till Herren, tas slöjan bort” (2 Kor. 3:15-16).

När profeterna i Gamla testamentet beskriver vad som ska ske när Messias kommer och besegrar Israels fienderna (och verkligheten bakom fiender som Babel, Edom och Moab är synden, döden och djävulen), använder de en rad metaforer eller bilder för att beskriva den välsignelse som blir följden av HERRENS dag = Guds ingripande till dom och frälsning. Dessa metaforer har sin bakgrund i det elände som ondska och avfall från Gud fört med sig: ödeläggelse, ruiner, ödemark, missväxt,

fiender som angriper och förstör, ofrid, förtryck, fångenskap etc. Guds rike, som Israel och det geografiska Kanaan skulle bära vittnesbörd om, har genom folkets avfall blivit en ödemark. Profeten Sakarja summerar: ”De gjorde sina hjärtan hårda som diamanter så att de inte horde den undervisning och de ord som HERREN Sebaot genom sin Ande hade sänt genom gånnga tiders profeter. Därför kom stor vrede från HERREN Sebaot... Så har nu landet blivit öde efter dem, ingen kommer eller går, *ty de gjorde det ljuvliga landet till en ödemark*” (Sak. 7:12, 14). Jesaja anger syndens följd på samma sätt: ”Ert land är en ödemark... en ödemark är det som efter främlingars framfart” (Jes. 1:7).

När den utlovade Messias kommer, Davids son och HERREN själv i en person, besegrar upphovsmannen till avfallet från Gud och allt elände det fört med sig. Med Messias kommer motsatsen till ödemark, död, orättfärdighet, förtryck, ofrid, fångenskap etc. Därför säger Jesaja i kapitel 35 inte bara att ”de blindas ögon ska öppnas och de dövas öron upplåtas” (v. 5) när HERREN kommer, utan också att ”öknen och ödemarken ska glädja sig, hedmarken fröjda sig och blomstra som en lilja. Den ska blomstra skönt och fröjda sig, ja, fröjda sig och jubla... De ska få se HERRENS härlighet, vår Guds majestät” (v. 1-2). ”Vatten ska bryta fram i öknen, strömmar på hedmarken” (v. 6). ”Lejon ska inte finnas där, rovdjur ska inte komma dit. De ska inte finnas där (på ’den heliga vägen’), men *de återlösta ska färdas på den*” (v. 9). Allt detta är metaforer för det som hör samman med Messias och hans rike, nämligen glädje och evig frid, liv och välsignelse i överflöd: ”HERRENS friköpta ska vända tillbaka och komma till Sion med jubel. Evig glädje ska kröna deras huvuden. Fröjd och glädje ska de få, sorg och suckan ska fly bort” (v. 10). Frälsningen och Frälsaren kallas för ”den heliga vägen” (jämför Jesu ord: ”Jag är vägen”, Joh. 14:6). Denna väg är *en gåva till orena* och innebär att syndare som färdas på den vägen *räkñas som rena*. Jesaja säger ordagrant: ”Ingen oren ska färdas på den, *men den är till för dem*”¹ (v. 8). Hebreerbrevets författare har förstått vad det är fråga om: ”Bröder, i kraft av Jesu blod kan vi nu frimodigt gå in i det allra heligaste på *den nya och levande vägen* som han har öppnat för oss genom förlåten, *det vill säga sitt kött*” (Hebr. 10:19-20).

¹ Det ordagranna ”*men den är till för dem*” har många översättare inte förstått och därför felöversatt. Bibel 2000 menar att dessa ord i Jes. 35:8b är så obegripliga att de måste lämnas översatta.

Det messianska gudsriket kontrasteras mot de syndiga förhållandena i "landet" under gamla förbundets tid: "Ingen ska göra något ont eller förstöra något på hela mitt heliga berg, ty *landet ska vara fullt av HERRENS kunskap*, liksom vattnet täcker havet" (Jes. 11:9). Det nya förbundet med Israels hus and med Juda hus är "*inte ett sådant förbund som jag slöt med deras fäder*", betonar Jeremia (31:32). "Jag ska lägga min undervisning i deras inre och skriva den i deras hjärtan... Alla ska känna mig, från den minste bland dem till den störste" (v. 33-34). "Man ska inte mer höra talas om våld i ditt land eller ödeläggelse och förstörelse inom dina gränser, utan *du ska kalla dina murar för frälsning och dina portar för lovsång*. Solen ska inte mer vara ditt ljus om dagen, månen ska inte mer lysa dig med sitt sken. *HERREN ska vara ditt eviga ljus, din Gud ska vara din härlighet*" (Jes. 60:18-19).

Det framgår sålunda tydligt redan i Gamla testamentet att det messianska gudsriket eller himmelriket är *av helt annat slag än denna världens riken*. Precis som Messias själv är detta rike "ovanifrån" (Dan. 7:13f, Joh. 8:23; 18:36). Men *metaforerna för Messias rike tar sin utgångspunkt i de jordiska förhållandena under gamla förbundets tid och kontrasteras mot dessa*. "Du ska vara lik en vattenrik trädgård och likna ett källsprång, vars vatten aldrig tryter" (Jes. 58:11). "Du ska inte mer kallas 'den övergivna', ditt land ska inte mer kallas 'ödemark', utan du ska heta 'min käraste' och ditt land 'den äkta hustrun'. Ty HERREN har sin glädje i dig, *ditt land har fått sin äkta man*" (Jes. 62:4). "Du arma, som har blivit så hemsökt av stormar utan att få någon tröst, *med blyglans ska jag nu mura dina stenar och ge dig grundvalar av safirer. Jag ska göra dina tinnar av rubiner, dina portar av karbunklar och hela din ringmur av ädla stenar. Dina barn ska alla bli HERRENS lärjungar*, och deras frid ska vara stor. I rättfärdighet ska du bli befäst... Detta är HERRENS tjänares arvedel, och deras rättfärdighet kommer från mig, säger HERREN" (Jes. 54:11-14, 17).

Uppfyllelsen av Gamla testamentets löften om Messias och hans rike innebär inte att ett jordiskt kungarike, en världslig teokrati, ska upprättas. Redan Abraham visste att det utlovade landet Kanaan endast var en skuggbild av Guds eviga rike. "I tron levde han som främling I det utlovade landet. Han bodde i tält tillsammans med Isak och Jakob, som var medarvingar till samma löfte. Ty han väntade på staden med de fasta grundvalarna, den som Gud har format och skapat... I tron dog alla

dessa utan att ha fått det som var utlovat. Men *de såg det i fjärran och hälsade det och bekände sig vara gäster och främlingar på jorden*. De som talar så visar därmed att de söker ett hemland. Om de hade menat det land som de fått ut ifrån, hade de tillfälle att vända tillbaka dit. *Men nu längtade de till ett bättre land, det himmelska*” (Hebr. 11:9-16).

Städerna i Kanaans land kunde läggas i ruiner, inklusive Jerusalem. Folkets synd drog olycka också över Guds stad Jerusalem: ”De har övergivit mig och tänt offereld åt andra gudar och väckt min vrede genom alla sina händers verk, därför ska min vrede utgjutas över denna plats och ska inte utsläckas” (2 Krön. 34:25). Om det jordiska Kanaan och Jerusalem säger Hesekiel: ”Landet är fullt av blodsutgjutelse” (Hes. 7:23). Jordiska städer och riken ska inte bestå för evigt. ”*Här har vi inte någon stad som består, men vi söker den stad som ska komma*” (Hebr. 13:14). Därför utlovar HERREN redan under gamla förbundets tid ett nytt förbund med Messias som medlare, ”för att de kallade skulle få *det utlovade eviga arvet*” (Hebr. 9:15).

Uppfyllelsen av gamla förbundets löften angående Guds stad Jerusalem och Guds berg Sion handlar om ”*ett bättre land, det himmelska*” (Hebr. 11:16). Paulus skriver: ”*Det nuvarande Jerusalem ... lever i slaveri med sina barn. Men det himmelska Jerusalem är fritt, och det är vår moder*” (Gal. 4:25-26). ”Sions berg och den levande Gudens stad”, som enligt Hebreerbrevet är uppfyllelsen av profetiornas löften, är ”*det himmelska Jerusalem*”, ”*en församling av förstfödda som har sina namn skrivna i himlen*” (Hebr. 12:22-23). Alla som tar emot och förtröstar på Messias och hans återlösningsverk har, var de än bor, kommit till det sanna Sion som kan liknas vid *det högsta och främsta av alla berg*. Detta berg ”ska stå fast grundat” (hebr. *nakón*) (Jes. 2:2). Det kan inte skaka och försvinna som jordiska berg. Hebreerbrevets författare skriver: ”Då vi alltså får *ett rike som inte kan skaka*, låt oss vara tacksamma och tjäna Gud efter hans vilja, med vördnad och fruktan” (Hebr. 12:28). Paulus skriver: ”*Vi riktar inte blicken mot det synliga utan mot det osynliga. Ty det synliga är förgängligt, men det osynliga är evigt*” (2 Kor. 4:18). ”Herren ska också rädda mig från alla onda anslag och frälsa mig till *sitt himmelska rike*” (2 Tim. 4:18).

Det jordiska Jerusalem på Jesajas tid var ingen uppbygglig syn (och är det inte i dag heller): ”Hur har inte den trogna staden blivit en hora!”

(Jes. 1:21). Men Jesaja såg ett helt annat Jerusalem ”i den sista tiden”. Jesaja skiljer mellan ”den första tiden” och ”den sista tiden” (SFB har i Jes. 9:1, masoretiska texten 8:23, ”i gången tid” och ”i kommande dagar” för det ordagranna ”den första tiden” och ”den sista tiden”). Med uttrycket ”den första tiden” avser Jesaja gamla förbundets tid och med uttrycket ”den sista tiden” nya förbundets tid, då ”folket som vandrar i mörker” får se ”ett stort ljus” (Jes. 9:2ff), den utlovade Messias, vars namn är ”Under, Rådgivare, Mäktig Gud, Evig Fader, Fridsfurste” (Jes. 9:6). Nya testamentet använder uttrycket ”den sista (yttersta) tiden” om hela den nytestamentliga tiden, inte bara om den nytestamentliga tidens slutdagar, se Hebr. 1:2; 1 Petr. 1:20 (”dessa sista tider”); 1 Joh. 2:18 (”den sista tiden är här”).

Det berg och det tempel som Jesaja talar om in kapitel 2 skiljer sig alltså från alla andra berg och tempel. Genom den gudomliga undervisning (*torá*), ”HERRENS ord”, som utgår från Sion (v. 3), sker stora under. Profeten ser hur fiender till Gud inte längre kommer för att bekämpa och förstöra hans rike utan som människor som törstar efter Guds undervisning och vill tillhöra hans folk. ”*Se, jag har lagt en grundsten i Sion, en beprövad sten, en dyrbar hörnsten, en fast grundval.* Den som tror på den behöver inte fly” (Jes. 28:16). Sions berg med dess tempel betecknar Messias och hans rike. I och med Messias ankomst fullbordas löftet om en välsignelse för ”alla släkter på jorden” (1 Mos. 12:3). Inte bara en rest av det jordiska Israel ska komma till Messias och hämta ”HERRENS ord” från honom och från hans sanna folk, utan ”alla hednafolk ska strömma dit” (Jes. 2:2), till ett berg som är stabilt och evigt, det högsta och främsta av alla berg. ”Gud lovade att han skulle sända sin Messias och att Messias gärning skulle bli den viktigaste händelsen i Judas och Jerusalems historia. Genom uppfyllelsen av detta löfte skulle HERREN inbjuda alla folk att komma och lära känna hans kärlek till syndare.”² Och när Kristus kommer åter ska alla troende, var de än bor i den här världen, samlas i det nya Jerusalem.

Som jag redan nämnt tar profetiornas metaforer sin utgångspunkt i jordiska förhållanden. I Jes. 2:4 får motsatsen till ovänskap och krig i jordiska relationer åskådliggöra den messianska friden som är av andlig art och som endast HERREN och hans ord kan skapa: ”De ska smida

² John A. Braun, *Isaiah 1-39* (The People's Bible), s. 45 (min övers.).

sina svärd till plogbillar och sina spjut till vingårdsknivar. Folken ska inte mer lyfta svärd mot varandra och inte mer träna sig för krig” (Jes. 2:4). ”Den utlovade friden är frid med Gud, grundad på Kristus och hans förlåtelse. Det är en djupgående frid som får följder för de troendes handlande; de lever i frid med varandra och med världen runt dem. De blir fridsstiftare som Jesus påpekade (Matt. 5:9). Evangeliet skapar ett gensvar: frid med Gud förändrar människors hjärtan.”³

Propheterna använder sig ofta av s.k. ringkomposition i sina profetböcker. Jesaja låter 2:1-5 och 4:2-6 utgöra en ringkomposition runt 2:6-4:1. Därför är det rimligt att låta Jes. 4:2-6 kasta ytterligare ljus över inledningen av avsnittet 2:1-4:6. I 4:2 benämns den kommande Messias som ”HERRENS telning”, för han ”ska skjuta upp ur Isais avhuggna stam” och ”bära frukt” (Jes. 11:1). Han kallas också i Jes. 4:2 för ”landets frukt”, för han ska komma från det land som Gud hade lovat åt Abraham. Han är ”stolthet och prydnad för den räddade skaran av Israel”, hans sanna Juda och Jerusalem. ”Fastän Jesaja alltjämt kallar den troende församlingen för ’Juda’ och ’Jerusalem’, innefattar den nu troende från hednafolk i världen som har hört evangeliet och som genom tron på Kristus strömmar till HERRENS hus (2:2). Denna församling av troende finns bland folken över hela världen... HERREN har tvättat och renat dem och upptecknat deras namn bland de levande i det nya, himmelska Jerusalem (Jes. 4:3-4). Men i den här världen är Guds församling alltjämt ansatt av dagens möda och hetta (Jes. 4:6).”⁴

Jag nämnde inledningsvis en rad profetior som, om de inte vore metaforer, beskriver stora förändringar i jordens geografi ”i den sista tiden”. Men enligt t.ex. Lukas 3:2-6 är Jesajas profetia in kapitel 40 om stora topografiska förändringar en metafor för Johannes Döparens vägröjande förkunnelse. Han är rösten som ropar i öknen: ”Bered väg för HERREN, bana en jämn väg i ödemarken för vår Gud” (v. 3). Då uppfylldes Jesajas ord: ”Varje dal ska höjas, alla berg och höjder sänkas. Ojämn mark ska jämnas, kuperat land bli slät mark. HERRENS härlighet ska uppenbaras, alla människor ska tillsammans se den” (v. 4-5). Andra profetior använder andra metaforer för hur den nytestamentliga uppfyllelsen av frälsningen, ”HERRENS härlighet”, ska uppenbaras för alla människor:

³ Braun, s. 48f (min övers.).

⁴ Braun, s. 69.

Enligt Sakarja 14:10 ska vägen till Guds rike rensas från alla hinder genom att landet runt Jerusalem jämnas till en slätt och Jerusalem blir klart synligt genom sin höghet. Tillgången till syndernas förlåtelse och evigt liv liknas i Sakarja 13:1 vid en öppen källa och i Hesekiel och Psaltaren vid a ström ”som ger glädje åt Guds stad” och mirakulöst skänker liv och välsignelse åt både öster och väster året om. Det mirakulösa i Herrens frälsning med dess överflödande rikedom och välsignelse framgår bl.a. av metaforen om frukträden på flodens båda sidor: ”Deras löv ska inte vissna och deras frukt ska inte ta slut. Varje månad ska träden bära frukt, ty deras vatten kommer från helgedomen” (Hes. 47:12). Glädjen över Messias frälsning och seger över döden liknas in Jes. 25:6-8 vid en festmåltid på Sions berg och frälsningen som Guds stora under skildras genom anspelningar på räddningen ut ur träländet Egypten: floden Euftrat och Egyptens havsvik ska inte kunna hindra utgået ut ur Babylonien eller Assyrien eller Egypten. Det ska bli en band väg för den rest av hans folk som är kvar från Assyrien och man ska kunna gå över Euftrat torrskodd (Jes. 11:15-16).

På Jesu tid och under århundradena dessförinnan tvinnade många judar samman religiösa och politiska förhoppningar. Man drömde om en Messias som var både en andlig och en världslig ledare. Den väntade Profeten eller Messias skulle som militär ledare föra judafolket till seger över alla dess fiender och upprätta gudsstaten Israel som Guds teokrati på jorden med det jordiska Jerusalem som huvudstad. Eftersom Messias av många judar uppfattades på detta sätt, föredrog Jesus att kalla sig själv ”Människosonen” i anslutning till profetian i Daniel 7:13ff. Som ”Israels konung” fick han värja sig emot att bli uppfattad som en världslig kung för ett jordiskt Gudsrike. ”Mitt rike är inte av denna världen”, betonade han. ”Om mitt rike vore av den här världen, hade mina tjänare kämpat för att jag inte skulle bli överlämnad åt judarna. Men nu är mitt rike inte av den här världen” (Joh. 18:36).

Judendomen uppfattar det som hädelse att Jesus som Messias själv är ”Mäktig Gud” (Jes. 9:6),⁵ Guds Son och ett med Fadern (se Joh.8:59; 10:31). Den är också helt främmande för att gamla förbundet fått sin

---

⁵ The Jewish Publication Society (*JPS Hebrew-English Tanakh*, Philadelphia, 1999) översätter Jes. 9:6b så här: “He has been named ‘The Mighty God is planning grace; The Eternal Father, a peaceable ruler’” (i svensk övers.: ”Han har kallats ’Den mäktige Guden planerar nåd; (forts. nästa sida).

fullbordad i det nya förbundet, att Jesu seger över synden, döden och djävulen innebär att de verkliga fienderna har besegrats och att löftet om landet Kanaan och staden Jerusalem har fått sin fullbordad i ett land och en stad som är "ett bättre land", ett himmelskt rike och ett himmelskt Jerusalem (Hebr. 11:16). Man lever kvar i det gamla förbundet och tänker sig uppfyllelsen av profeternas messianska löften inom ramen för detta förbund med *en jordisk stat och ett jordiskt tempel*. Precis som gamla förbundets Israel var ett jordiskt teokratiskt rike tänker man sig Guds rikets seger som en jordisk teokratisk seger med en Messias som är både en andlig och en världslig kung. En korsfäst Messias har blivit en främmande tanke för de flesta judar, en Messias som enligt Jesaja 53 ställföreträdande led och dog för alla människors synder och uppstod till liv igen på den tredje dagen som bevis på sin seger över synden, döden och djävulen. Dessvärre har en judaistisk syn på Guds rike som ett jordiskt rike och på Messias som både en politisk och en andlig kung trängt djupt in också i grupper som vill vara kristna.

Människors blindhet inför vad som är Guds sanna rike, det sanna Jerusalem, den sanna "fridens stad" (*Uru-shalim, Jeru-shalem*) är en stor sorg för Messias, Sions konung (Ps. 2:6), "den skönaste bland människors barn" (Ps. 45:3): "Tänk om du i dag hade förstått, också du, vad som ger dig verklig frid. Men nu är det dolt för dina ögon. Ty det ska komma dagar över dig, när dina fiender kastar upp en belägringsvall runt dig och omringar och ansätter dig från alla håll" (Luk. 19:42-43). Det jordiska Jerusalem ska gå under men aldrig det himmelska Jerusalem, Guds eviga rike: "Jag själv, säger HERREN, ska vara en mur av eld omkring staden, och jag ska vara härligheten därinne" (Sak. 2:5). "Lyft upp era ögon till himlen, och se på jorden därunder. Ty himlen ska försvinna som en rök och jorden nötas ut som en klädnad. Dess invånare ska dö som mygg. Men min frälsning ska förbli för evigt, min rättfärdighet ska inte brytas ner" (Jes. 51:6).

"Kom, ni av Jakobs släkt, låt oss vandra i HERRENS ljus" (Jes. 2:5). Så lyder Jesajas avslutande uppmaning efter profetian i Jes. 2:1-4. Det får också bli denna artikels slutord.

---

⁵ (från f. sida) Den evige Fadern, en fredsälskande härskare"). Därmed kan man undvika textens ord att Messiasbarnet är "Mäktig Gud" (hebr. *El gibbor*). När det i Jes. 10:21 står att HERREN är *El gibbor*, översätter JPS *El gibbor* korrekt med "Mighty God" (Mäktig Gud).

Utblick över samtiden

Diskussion om rättfärdiggörelsen

Den för kyrkan så viktiga frågan om rättfärdiggörelsen har diskuterats i *Göteborgs Stiftstidning* (GST) 48-49/06. Anledningen är att frågan varit uppe till diskussion i något sammanhang. Teol dr Patrik Toräng har tagit initiativ till inlägg i GST. Det är värdefullt att denna fråga tas upp. Det borde glädja varje troende människa och ge inspiration till fler sådana initiativ.

Tyvär står det helt klart att Toräng följer den schartauanska synen på rättfärdiggörelsen, pånyttfödelsen och läran om nåden. Helt i linje med sin "lärofader" skiljer han på försoning och rättfärdiggörelse och gör två begrepp av denna sak. Detta visar sig tydligt då han kommer till frågan om katolsk och luthersk syn på rättfärdiggörelsen.

Han skriver: "Eftersom skiljaktigheterna mellan de lutherska och de romersk-katolska teologerna delvis kan förklaras av att man förstod vissa betydelsefulla teologiska begrepp på olika sätt, vill vi härmed klargöra följande termers betydelse i detta dokument". Sedan förklaras vad som menas med de olika begreppen och rättfärdiggörelsen förklaras på följande sätt: "Rättfärdiggörelsen består i att en människa genom tron på Jesu försoningsverk av Gud förklaras vara rättfärdig varvid den troende erhåller förlåtelse för alla sina synder och tillräknas Kristi rättfärdighet".

Här är det endast tal om den subjektiva delen av rättfärdiggörelsen. Inom schartauismen finns inget utrymme för den objektiva eller universella rättfärdiggörelsen. Och detta blir ännu tydligare då det talas om grunden för rättfärdiggörelsen. Det utlägger Toräng på följande sätt: "Grunden för att vi syndiga människor *kan* (min kursivering) rättfärdiggöras och bli medlemmar i de heligas samfund är Jesu Kristi försoningsverk, det vill säga hans död och uppståndelse". Rättfärdiggörelsen är alltså något som kan komma till stånd, dvs. då man kommer till tro. Här är det inte endast fråga om en begreppsförvirring, utan en från den lutherska bekännelsen avvikande lära.

Grunden för att en människa står som rättfärdig inför Gud är helt riktigt Kristi fullkomliga försoningsverk. Det är hans laguppfyllelse och hans lidande, död och uppståndelse. Detta är den universella rättfärdiggörelsen som är ett faktum antingen man tror det eller ej. När Paulus klargör vad han menar med rättfärdiggörelsen citerar han David i Rom 4:6-8: ”Därför prisar också David den människa salig, som Gud tillräknar rättfärdighet utan gärningar: *Saliga är de, vilkas överträdelser är förlättna och vilkas synder är överskylda. Salig är den man som Herren inte tillräknar synd.*” Eller i kap 5:18-19: ”Alltså: liksom en endas fall ledde till fördömelse för alla människor, så har en endas rättfärdighet för alla människor lett till en frikännande dom som leder till liv. Liksom de många stod som syndare på grund av en enda människas olydnad, så skulle också de många stå som rättfärdiga på grund av den endes lydnad.” Den som i otro vänder sig bort från denna förvärvade och fullkomliga rättfärdighet och som förkastar denna fullkomliga rättfärdighet står utanför hela frälsningsverket och går förlorad.

För vidare studium i ämnet är de lutherska bekännelseskriterierna ett utmärkt objekt. I den lutherska bekännelsen är det alldeles klart att tron endast är den tomma handen som tar emot den föreliggande rättfärdiggörelsen. Tron tror inte fram något som inte finns, tron griper om den rättfärdiggörelse som redan finns som en verklighet i Kristi fullbordade verk. Rättfärdiggörelse och försoning är samma sak och har skett utanför oss människor, den är forensisk. Detta är ingenting som kan bli en verklighet om människan förhåller sig på ett visst vis, den är ett faktum om så ingen människa i hela världen tror på den. Det är otro att förkasta denna sanning och otron fördömer människan, ja, det är den synd som fördömer en människa för vilken Kristus lidit döden.

Att försöka förklara skillnaden mellan romersk-katolsk och luthersk lära med att man endast delvis hade olika förståelse av begreppen, är en kraftig förvanskning. Skillnaden mellan de två lärororna är total. De romersk-katolska teologerna blandade helgelsen och rättfärdiggörelsen och lade ansvaret för rättfärdiggörelsen på människan. De inte bara tolkade och förstod begreppen på annat sätt än de lutherska, utan fördömde dem som lärde annorlunda. Visst är det värdefullt att denna fråga tas upp, men det är livsavgörande att Bibeln får förklara den, det är evangelium.

Sverige är på kollektiv resa mot kristen tro

Denna hurtfriska nyhet stod att läsa i *Dagen* 21/12-06. Det är den f.d. näringslivsjournalisten Elisabeth Sandlund, numera debattredaktör i tidningen *Dagen*, som serverar denna nyhet. Hon redogör för hur hon själv gjort en ideologisk resa i livet. Hon lämnade en ”tillvaro av gudsförnekelse och ligkiltighet inför kyrklig verksamhet till en levande kristen tro där Gud är en realitet i hennes vardagsliv”.

Denna intressanta företeelse i hennes eget liv ser hon nu också i samhällslivet. Det handlar om en kollektiv resa för det svenska samhället, där den kristna tron fått förnyad aktualitet och genomslagskraft, säger hon. Nu handlar det inte om en väckelse av gammalt snitt, utan något hon kallar ”en försiktig påkristning”, för övrigt ett ord som hon önskar se i Svenska akademins ordlista i framtiden.

Det är främst tre saker som ger denna profetiska vision hos Sandlund. Det första är att ateismen lite ”yrvaket” reser sig och samlar sina styrkor och detta skulle vara orsakat av den kristna frammarschen. Den andra orsaken skulle vara invandringen som ger ett andligt tillskott i form av en allvarligare och mera medveten gudsdyrkan. Den tredje och kanske allra viktigaste orsaken till svenska folkets kollektiva resa mot kristen tro är, - just det - avkristningen.

Avkristningen skulle medverka till att den lilla minoriteten kristna inte skulle utsättas för så många fördomar eftersom kunskapen om dem är så ringa. Nu ligger det nämligen i denna minoritets utmaning att leva upp till kravet från alla resenärer på den kollektiva resan mot tron. Enligt Sandlund ligger lösningen inte oväntat i ekumeniken, där kristna hittar varandra över samfundsgrensarna. Det är av vikt att de kristna ser varandra men också ha blicken på honom som uppmanar oss till enhet just för att världen ska kunna tro, avslutar Elisabeth Sandlund sin profetia.

Sverige tillhör ett av det mest sekulariserade länderna i världen, det kunde vi bl.a. läsa om i förra numret av *Biblicum*. Det är inte ateismen eller gudsförnekelsen som är kristendomens värsta fiender. Det är framför allt den falska läran som hämtar inspiration från människans egen föreställningsvärld om vad som är kristendom. Intresset för andlighet och religion är inget speciellt för vår tid eller vårt land, inte heller att tala om en gud. Till och med de onda andarna vet att det finns en Gud.

Jesus i förarsätet

Pingstkyrkan krymper till sin numerär och framför allt är det ungdomarna som drar sig undan. Detta enligt *Dagen*, som tog upp problemet till diskussion. Och den 28/12-06 kommer ett råd från Vincent Ihlberg, nämligen att låta Jesus överta förarsätet och nycklarna. Ihlberg talar om denna ”kris” som består i sjunkande medlemstal och berättar om att det har kommit upp flera förslag på åtgärder för att lösa problemet. På predikantveckan hade man föreslagit fasta och bön och ett annat budskap var att man behövde Andens kraft. Ihlberg glädde sig över krismedvetandet men trodde inte att det var nog med dessa insatser. Han ville ha ett ”riktigt uppvaknande” och var rädd för att det man gjorde inom Pingstkyrkan inte behagade Gud. Han fortsätter: ”Det är meningslöst att be Gud att han ska fylla oss med sin Ande och kraft om vi inte gör det Han vill. Vi sitter i förarsätet och ber att Gud ska ge kraft åt våra verk. Det vi behöver göra är att lämna förarsätet och ge nycklarna till Jesus”.

Det är hälsosamt med ett uppvaknande överhuvudtaget. Men ett ”riktigt uppvaknande” kan inte verkställas endast genom vetskapen om att organisationen har medlemsförlust. Det måste föregås av förkunnelsen av både lag och evangelium. Nu kan ju sjunkande medlemstal bero på flera orsaker, otydlighet kan vara en av dem. Har Ihlberg rätt i sina farhågor att man inom Pingstkyrkan inte gör det Gud vill, då är det ju faktiskt ingen katastrof med förlust av medlemmar. Tvärtom. Då är det bättre att ungdomarna uteblir. Sjunkande medlemstal är förvisso ett allvarligt problem i sig, men är det det verkliga problemet? Den kyrka som vill vara trogen mot sin Herre är också trogen mot hans ord och vet att det endast är på det sättet hon kan ”vinna” människor. Men det är helt och hållet ett Guds verk och inte någon människas då tron väcks eller bevaras.

Jesus överlämnade nycklarna till sin kyrka för att hon ska förvalta uppgiften att förkunna lag och evangelium. Men det förutsätter naturligtvis, det förstår Ihlberg, att kyrkans Herre har hand om rodret för färden. Först då kan hans kyrka utföra den uppgift hon har befallning om. Men den som inte följer sin Herres ord och förmaning kan inte räkna med annat än sin egen kraft och den färden är herrelös och kan bara sluta på ett sätt.

I sammanhanget kan man tänka på Upp 3:7-8 där församlingen i

Filadelfia får ett brev från sin Herre, som skriver: ” *Så säger den Helige och Sanne, han som har Davids nyckel, han som öppnar så att ingen kan stänga, och stänger så att ingen kan öppna: Jag känner dina gärningar. Se, jag har låtit en dörr stå öppen för dig, en dörr som ingen kan stänga, ty din kraft är ringa och du har hållit fast vid mitt ord och inte förnekat mitt namn*”. Där den egna kraften var uttömd, var den enda tillgången fasthållandet vid Herrens ord. Och det är nog.

Alvar Svenson

Den Jesus som aldrig funnits

Under förra året fick boken *Den Jesus som aldrig funnits* en del medial uppmärksamhet. Dess författare Roger Viklund är förvisso inte formellt skolad i relevanta ämnen men har lagt flera års arbete på detta tjocka och innehållsrika verk som ämnar visa att den bibliska kristendomen är falsk generellt och i att dess bild av Jesus i synnerhet bygger på en fiktion. Viklund nöjer sig inte med att försöka visa att den bibliske Jesus är en myt som inte existerat utan han försöker motivera att den verkliga Jesus var mer i gnostisk smak, något som är föga förvånande då Viklund väljer att kalla sig själv just Gnostiker. Han säger sig vara ute efter att berätta sanningen för omvärlden och har gett ut boken på eget förlag, Vimi.

Viklunds tegelsten är en rik kollektion av den intellektuellt mest undermåliga bibelkritiken, både av det föråldrade akademiska slaget och även modern och omodern sådan av mer oseriöst slag. Wellhausens gamla källsöndringsteori återges exempelvis som ett säkert faktum trots att den idag i stort är övergiven även bland bibelkritiska exegeter då dess brister är allt för stora. Viklund försöker kränga teorier om att Jesus är en utvecklad kopia av olika hedniska figurer som Mithra och Dionysos, teorier som generellt inte förespråkas av bibelkritiska eller ateistiska historiker som har relevanta kompetenser, utan av obskyra amatörhistoriker. Särskilt ansträngt blir det när Viklund, efter att ha gjort sitt bästa för att misstänkliggöra de nytestamentliga dokumenten och de övriga relevanta källorna, söker bygga en egen version av Jesus grundad i dokument som utifrån alla seriösa metodologiska kriterier är av betydligt lägre källvärde än NT. Viklund saknar i grunden en konsekvent och seriös metod. Han rapar upp de dummaste skeptiska argumenten som om de vore säkra fakta. Han gräver upp det som passar honom och ignorerar

saker som ställer till det för honom. För om det är något de historiska data vi har gör, så är det just att ställa till det för amatörteoretiker och konspirationsfantaster som Viklund.

Ironiskt nog så passar Viklunds titel bra in på det egna projektet, den utgör ett fantasifoster som enbart existerat i författarens egna tankebanor och som saknar all relevans ur historisk och vetenskaplig synvinkel. För den som omvänts till tro på Kristus är boken dessutom gravt hädisk och anstötlig. Det är tragiskt att se en människas envisa men fåfänga kamp mot den ende sanne frälsaren och hans ord. Det är tragiskt att se hur denna människas förmenta sanningsanspråk riskerar förleda människor från den verkliga sanningen som gör dem fria.

Christian Strandh

Humanisterna vill ha statsbidrag som andra trossamfund.

Regeringen nekar Förbundet Humanisterna statsbidrag därför att de inte bedömts vara ett trossamfund. Men humanisterna protesterar i ett debattinlägg i Kyrkans tidning. De menar att regeringen diskriminerar Sveriges mest utbredda livsåskådning: *Jag tror att gud inte existerar*. Humanisterna menar att de uppfyller alla kriterier för att vara ett trossamfund. De arrangerar ju bland annat barnvälkommanden, konfirmationsläger, bröllop och begravningar. Men regeringen nekar dem statsbidrag därför att de inte arrangerar några gudstjänster. Lagen om stöd till trossamfund kräver att det ska vara en religiös verksamhet i vilken det ingår att ordna gudstjänster. Som humanisterna själva påpekar är det lätt att inse varför de inte ordnar gudstjänster. De tror ju att gud inte existerar. Men humanisterna menar att regeringen tolkar begreppet ”gudstjänst” för snävt. En gudstjänst kan vara en meditativ, reflekterande sammankomst. Om begreppet ”gudstjänst” tolkas i så vid bemärkelse uppfyller humanisterna definitionen. De reflekterar ju när de samlas. Humanisterna frågar vidare varför de inte får statsbidrag när Sveriges buddistiska samarbetsråd får det. Buddisterna tror ju inte heller på någon personlig gud. Humanisterna vill att begreppen ”religion”, ”trossamfund” och ”gudstjänst” i lagtexten ska tolkas så att humanisterna inkluderas. De vill vara ett trossamfund bland alla andra. De vill vara ett trossamfund som inte blir diskriminerat utan får statsbidrag.

Man kan göra två reflektioner till dessa uppgifter. För det första är

det glädjande att humanisterna anstränger sig för att bli inkluderade i samma definition som andra trossamfund som de beskyller för vidskepelse och övertro. Då börjar det bli rätt varudeklaration på produkten. Humanisterna vill att religionernas trosuppfattningar ska inordnas under mytologier i skolans läroplan. Jag hoppas att de i fortsättningen kämpar för att de läror de själva grundar sin livsåskådning på också ska studeras som sagor och myter. Om de vill att Bibelns skapelseberättelse ska kategoriseras som mytologi uppfyller evolutionsläran i ännu högre grad kraven för att inordnas under samma kategori.

För det andra ska vi komma ihåg att stat och kyrka är instiftade av Gud till skillnad från allehanda falsklärande samfund som inte har någon gudomlig sanktion. Enligt Bibeln har stat och kyrka fått olika uppgifter av Gud. Kyrkan och staten har också fått olika verktyg för att utföra sina skilda uppgifter. Staten är ständigt verksam med att ta upp skatt för att finansiera arbetet med att upprätthålla god ordning och fred, straffa förbrytare och ordna alla medborgerliga angelägenheter i samhället. Kyrkan har ansvaret att genom evangeliet kalla syndare till omvändelse och tro, samt att uppmuntra kristna att leva till Guds ära. Staten ska inte blanda sig i kyrkans frälsningsuppgift och kyrkan ska inte blanda sig i när staten fullgör sina uppgifter i samhället. Det är förkastligt att kyrkan försöker få finansiell hjälp från staten till att utföra sin frälsningsuppgift. En kyrka som respekterar Bibelns lära om skillnaden mellan kyrka och stat söker inte statsbidrag. I dagsläget ger staten bidrag endast till trossamfund som i bästa fall blandar sanning och lögn. Men de flesta trossamfund som får stöd från staten framför falska livsåskådningar. På sätt och vis måste vi hålla med humanisterna. Om staten ger stöd till andra falska trosuppfattningar borde den i rättvisans namn även ge bidrag till humanisternas falska livsåskådning. Det bästa vore dock om staten helt upphörde att med skattemedel ge stöd åt falska trossamfund. Det vore en välsignelse för vårt land om regeringen ägnade sig åt sin uppgift att värna om ett samhälle där vi kan leva tryggt och värdigt istället för att använda skattemedel till att stödja trossamfund som förkunnar bedrägliga läror.

Stefan Hedkvist

Litteratur

REINVENTING JESUS

J. Ed Komoszewski, M. James Sawyer, Daniel B. Wallace
Kregel 2006, 347 sidor.

Det är i vår samtid populärt att förneka den bibliske Jesus för att istället presentera en egenkonstruerad version av honom. Varför tro på en Herren Kristus när man kan konstruera fram en harmlös cynisk rabbi, protofeminist eller hednisk myt istället? Två konkreta exempel på moderna Jesusrekonstruktioner är *Da Vinci koden* av Dan Brown och *Den Jesus som aldrig funnits* av Roger Viklund, två verk vars självsäkra entusiasm endast överträffas av deras hopplösa historiska inkompetens.

I dessa tider är det aldrig fel med ett gott motgift mot dylikt ont, och nu har tre amerikanska reformerta teologer skrivit en bok som ämnar visa att den bibliske Jesus är nog så väl belagd ur historisk synvinkel samt visa på olika generellt förekommande felaktigheter i de verk där författarna försöker hitta på nya varianter av Jesus. Det är en bok som i många avseenden påminner om Strobels *The Case For Christ* (som funnits på Svenska med titeln *Fallet Jesus*), som recenserades i *Biblicum* nr 2/2006. Generellt kan dock sägas att *Reinventing Jesus* inte är fullt lika lättläst men mer innehållsrik och, anser jag, i slutändan mer givande än Strobels bok.

Reinventing Jesus består av fem avsnitt. Det första går igenom det som kan sägas om evangeliet under den tid då det till stor del traderades muntligt. Det klargörs att antik muntlig tradition var tillförlitlig och inte något liknande en visklek där budskap snabbt förvrängs. Bibelkritiska kriterier för autenticitet diskuteras också något. Avsnitt två tar upp textkritik. Varianter, manuskript, textkritisk metod och övriga saker diskuteras med slutsatsen att det nya testamente vi har idag med stor säkerhet är det som ursprungligen skrevs. I det tredje avsnittet diskuteras kanoniseringprocessen, och det framgår tydligt hur missvisande påståenden om hur kyrkliga auktoriteter godtyckligt valde ut böcker som passade dem själva är. Det fjärde avsnittet berör Jesu gudomlighet. Bland annat görs en genomgång av konciliet i Nicea 325. Bland annat Brown påstår ju att

Konstantin drev igenom Jesu gudomlighet vid detta koncilium, men en undersökning visar att det är ett påstående som stämmer mycket dåligt med fakta. Det framkommer också att de tidiga kristna trodde på Jesu gudomlighet och att det inte kan vara fråga om en sen innovation. I det femte avsnittet diskuteras slutligen idén att Jesus i själva verket skulle vara en sammansättning av olika hedniska mytologiska gestalter. Det visas att de paralleller som dras inte är övertygande vid en kritisk granskning. Generellt håller boken en grundläggande nivå, men för att vara sådan så går den relativt ofta in på djupet och läsaren får en betydligt djupare förståelse för exempelvis textkritik än vad som är normalt för denna typ av böcker. Den är bra. Författarna är reformerta, men även om det ibland kan anas i texten så är den problematiken minimal då den främst handlar om mycket grundläggande föreställningar om Jesus som alla någorlunda konservativa samfund delar.

Om man vill nöja sig med en bra bok som behandlar dessa frågor, så kan *Reinventing Jesus* rekommenderas till detta på grund av att den håller en relativt hög nivå i kombination med att den generellt är klar, tydlig och även tillgänglig för någon som är tämligen oinsatt i saken.

Christian Strandh

ROMARBREVETS HERMENEUTIK,

En lärobok för teologer om vetenskaplig metod

Timo Laato

Församlingsförlaget, Göteborg 2006, 160 sidor.

Teol dr Timo Laato som är författare till denna bok disputerade 1991 på en avhandling om Paulus och judendomen. Han är prästvigd i Finska kyrkan och pastor i finska bedjarrörelsen. Han är lektor i Nya testamentets exegetik på Församlingsfakulteten i Göteborg och pastoralteologisk pedagog på Lutherstiftelsen i Göteborg.

Bokens huvudtitel anger att diskussionen gäller hur författaren uttolkar och tillämpar Romarbrevet. Hermeneutiken handlar om uttolkningen. Titeln anger också att det här är en lärobok för teologer om vetenskaplig metod.

Redan i inledningen klargör författaren att kyrkornas kris idag har sin grund i bibelkritiken (s 11). ”Den utövas av de teologiska fakulteterna överallt i världen med hjälp av den s.k. historisk-kritiska metoden. ... Dessutom brukar den moderna forskningen hamna i en återvändsgränd när man tolkar religiösa texter utan att direkt våga göra anspråk på att tala om en levande Gud” (s 12).

Utifrån vetenskapligt perspektiv vill Laato inta en kritisk hållning till den historisk-kritiska metoden. Han säger: ”En sådan metod som inte gör rättvisa åt källornas egenart och huvudintention kan verkligen inte rekommenderas” (s 30). Den historisk-kritiska metoden har inte bara en kritisk inställning i allmänhet utan en ”lömsk fördom mot Bibelns främsta budskap, uppenbarelsen av Guds ingripande i världens eländiga situation” (s 31).

”Med den historisk-kritiska metoden har de protestantiska kyrkorna i stor utsträckning tappat bort synen på Bibeln som Guds ord. Det handlar om Guds ord utan Gud. Därmed gör sig mänskliga traditioner på nytt gällande. De får åter ett klart övertag över Bibeln. ... Den som enligt vetenskapens spelregler räknar bort Gud, för att sedan med stöd av kyrkans budskap försöka få någon att tro på honom, hamnar lätt i en andlig schizofreni, som av allt att döma inte kan övertyga den moderna människan i nämnvärd grad” (s 32-33).

Att Laato vågar ta avstånd från den historisk-kritiska metoden är lovvärt. Det får anses som ett hälsotecken att författaren inför sina kollegor och studenter vågar ställa sig i raden av kritiker av den metod som själv vanligtvis inte tål någon kritik. I den ”vetenskapliga” världen finns det annars inte utrymme för tanken på en levande Gud som inspirerat sina profeter och apostlar att skriva ofelbara och auktoritativa texter.

Den eller de kyrkor som accepterat den historisk-kritiska metoden har inte längre något Guds ord att förkunna. I de kyrkorna kan ingen uppmana till att höra Herrens ord, eftersom ingen kan veta om det överhuvudtaget finns något. Den ”andliga schizofrenin” består med all sannolikhet i att man med ett inomvärldsligt budskap försöker beskriva ”andliga” verkligheter. Det faktum att så få människor låter sig övertygas av den schizofrena andligheten är en sanning som enbart är positiv.

Det är med denna insikt i den förhärskande s.k. vetenskapliga tolkningsprincipen Laato ger sig i kast med att studera Romarbrevets her-

meneutik. Han skriver: ”Argumentationen i Romabrevet bygger från första början på Skriftens auktoritet... som det står skrivet” (s 55). Efter diskussionen om Paulus sätt att läsa de heliga Skrifterna och utlägga dessa i enlighet med schemat löfte – uppfyllelse, kommer så en fokusering på Rom 9-11. Citat: ”Nästan en tredjedel av alla hans gammaltestamentliga citat förekommer här! Hela resonemanget går ut på att visa ett mycket nära samband mellan evangeliet och de heliga Skrifterna. Därutöver har Israels nuvarande förstockelse förebådats av profeterna. De har i förväg sett folkets otro gentemot den kommande Messias” (s 66).

”Till att börja med vill Paulus framhäva sin djupa solidaritet med Israels folk och sin stora trohet mot deras heliga tradition. Hans evangelium leder inte till att ’Guds ord’ (dvs. Gamla testamentet) skulle bli om intet (se v 6). En sådan tanke är honom fjärran!” (s 69).

Laato fortsätter diskussionen med att gå igenom inledningen i kap 9 som talar om de privilegier som tillskrivs Israel. På det sättet är kap 9 en fortsättning på kap 3 som också talar om de företräden Israel hade, bl.a. det faktum att de hade omskärelsen och Guds ord. Här uppräknas ytterligare privilegier som bl.a. bestod i följande: de är israeliter, barnskapet, härligheten, förbunden, lagen, tempelgudstjänsten, löftena, fäderna och alltsammans mynnar i lovsången till den som är över allting, Gud, prisad i evighet amen.

Frågan om översättningen av 9:5 tas upp och han ger tre översättningsförslag men avslutar diskussionen med att ”Det ligger säkert närmast att förstå doxologin i v 5 som apposition till Kristus...” Och då blir översättningen enligt alternativet: “[...] Kristus (kommen) efter köttet, han som är över allting, Gud, högtlovad i evighet, amen”. **Detta är ett klart ställningstagande för en översättning som tydligt framhäver Kristi gudom. De andra översättningsalternativen fördunklar texten och uttrycker mer översättarens inställning än vad texten vill förkunna.**

Kap 9:13 är också föremål för en lite mer ingående diskussion. Den lyder i översättning: ”Det står ju skrivet, *Jakob älskade jag men Esau hatade jag*”. Många bibeltolkare har problem här. Laato tangerar frågeställningen om rättvisan hos Gud och konstaterar att aposteln argumentering kommer från Skriften. ”Han utlägger Skriften med Skriften” (s 83). Den som försöker med rättviseargument eller fördjupade tankeexperiment kommer ofta in på ett sidospår om man inte endast låter

texten tala. Aposteln lär oss att argumentera utifrån vad som står skrivet, istället för att med förnufts hjälp försöka svara på frågan: varför den ene och inte den andre? Att utlägga ”Skriften med Skriften” är en förträfflig lärdom vi kan dra av Paulus exempel.

”Kristus är lagens slut, till rättfärdighet för var och en som tror” (kap 10:4). Laato ansluter sig till översättningen ”slut” av det grek *telos* även om ”mål” är en annan tänkbar översättning. ”Den föregående diskussionen låter sig bäst sammanfattas så att Kristus är lagens slut genom att vara dess slutgiltiga mål. Han uppfyller hela lagen för att (i samband med rättfärdiggörelsen) upphäva den” (s 98).

Kap 11:26 är för många uttolkare ett problem som ofta mynnar i spekulativa lösningar. Versen lyder: ”Och det är så hela Israel skall bli frälst, som det står skrivet: *Från Sion skall Frälsaren komma och skaffa bort all ogudaktighet från Jakob*” (SFB).

Laato ger följande förslag: ”Begreppet ’hela Israel’ (v 26) går tillbaka till Gamla testamentets språkbruk. Det syftar uppenbarligen på det *etniska* Israel, som Paulus för övrigt i kontexten talar om (senast i v 25b). Han avser alltså inte det *andliga* Israel eller den kristna kyrkan som består av både judar och hedningar. En sådan tolkning skulle ju desto mera öka de hednakristnas högmod gentemot de judekristna. Utifrån språkbruket i Gamla testamentet syftar ’hela Israel’ aldrig på ’varje israelit’ utan omfattar Israels nation i sin helhet, dock bortsett från enstaka individer som av ett eller annat skäl inte räknas med (t.ex. avfallingar). ’Hela Israel’ överensstämmer dessutom som begrepp med ’Israels fullhet eller fulla antal’ i v 25. ... De paulinska framtidsvisionerna om hela Israels frälsning motverkar en antisemitisk eller antijudisk inställning. Därutöver ansluter de nära till temat i kapitel 9-11, som fram för allt talar om att Guds ord inte har blivit om intet (9:6) eller att han inte har förskjutit sitt folk (11:1). ... i kap 11 saknas överhuvudtaget ett direkt svar på tidsfrågor. Men åtminstone tre närmare preciseringar framgår:

a) Israeliternas ”upptagande” betyder ”liv från de döda” (v 15).

b) Deras omvändelse sker först när hedningarnas ”fulla antal” har kommit in (v 25b).

c) Frälsaren (Messias själv) skall i samband med sin återkomst skaffa bort all ogudaktighet från sitt folk (vv 26b-27).

Utifrån de anförda tidsbestämmelserna förefaller det klart att Israels

öde skall förändras inte bara genom ”vanligt” missionsarbete utan på grund av Guds eget mäktiga ingripande. Hur han till slut kommer att fullgöra sina planer avslöjas förvisso inte” (ss 129-133).

”Därför representerar hela Israel faktiskt resten av Israel. Dessutom refererar kapitel 9 strikt taget till det *andliga* Israel men kapitel 11 till det *etniska* Israel (som först tack vare Messias eget ingripande blir andligt)” (s 136).

Det hör inte till ovanligheterna att kommentatorerna kommer med olika tolkningsförslag på denna perikop. Författaren tycks förstå apostelns resonemang om vad som avses med det ”sanna Israel”, men förlorar fotfästet vid uttrycket ”hela Israel”. Men vad säger textens sammanhang? ”*Ty Israel är inte alla som kommer från Israel, och inte heller är alla Abrahams efterkommande hans barn*” (9:6b-7). Hur blir en israelit en israelit? Hur blir en Abrahams efterkommande ett Abrahams barn? Frågan måste ställas till aposteln som själv är en israelit (11:1). Och han svarar i 11:5-7: ”*På samma sätt finns det också i denna tid en rest som Gud har utvalt av nåd. Men om det var av nåd, så var det inte på grund av gärningar, annars vore nåden inte längre nåd. Vad följer då av detta? Jo, vad Israel strävar efter det har de inte uppnått. De utvalda har nått det, men de andra har blivit förstuckade*”

Det är så hela Israel blir frälst, dvs. av den nåd, vars yttersta uttryck är utkorelsens ofattbara hemlighet. Tanken på en allmän frälsning av alla israeliter efter köttet är inte ny. Inte heller att det mot ändens tid ska komma en alldeles exceptionell omvändelseväg över det yttre Israel. Det står ingenting om det i Romarbrevet. Här talas uteslutande om den nåd som har sitt ursprung i Gud själv och är oförklarlig. **Det är hela brevets tema.** När aposteln talar om hela Israels frälsning, motiveras det utifrån texten från Jesaja som talar om den kommande Frälsaren. Hans uppgift var att skaffa bort all ogudaktighet från Jakob och förbundet bestod i borttagandet av synden. Det var vad Messias gjorde då han kom som ”Guds lamm” och borttog världens synd. Det är inte den återkommande Konungens uppgift att komma med ett enastående frälsningserbjudande till de då levande israeliterna. Hans uppgift vid den tidpunkten består i att hålla dom över alla folk.

När Paulus i inledningen till kapitel 9 talar om sin sorg och vanda för sina ”landsmän efter härstamning”, skämtar han inte. I v 3 säger

han till och med att han ”önskar sig fördömd och skild från Kristus i sina bröders ställe”. Att mot denna bakgrund säga att det ändå kommer en tidpunkt för en extraordinär frälsning för dem, är väl knappast god tolkningssed. Den ångest han ger uttryck för och den möda han lägger ner på sina landsmän efter härstamning saknar motstycke i historien (2 Kor 11:31). Apostelns tal om hela Israels frälsning har ingenting att göra med antisemitism. Talet om hela Israels frälsning går tillbaka på förkunnelsen av evangelium som ställer judar och greker, män och kvinnor på samma plan. Alla är till hundra procent beroende av nåden, det är de medvetna om, och det gör dem tacksamma och ödmjuka. Om högmod stiger upp i deras hjärta ska det bestraffas med lagen och allvarliga varningar för avfall.

När Paulus skriver om ”mysteriet” eller ”hemligheten” är det tydligt av sammanhanget att det är evangelium som avses. Denna hemlighet behandlas i Romarbrevet och grundligt studium i detta brev är avgörande för kyrkans liv. Därför är det viktigt att blivande präster har en gedigen kunskap i detta brev. En lärobok ska av förklarliga skäl ha en del hänvisningar till jämförande texter och det har denna bok. Men en bok avsedd för unga studenter måste ha skärpa och hämta mer från själva texten än från äldre och nyare teologisk litteratur. Laato är en bit på väg. Det är inte den texttrogne uttolkaren som behöver skämmas eftersom texten inte är något att skämmas för. Aposteln skämdes inte för evangelium. Romarbrevet diskuterar inte med ateister eller agnostiker utan konstaterar endast ett de är utan ursäkt (1:20).

Desto märkligare synes det att författaren som har förmågan att gå direkt till texten, inledningsvis tar upp värdefullt utrymme för diskussion med tre teologer, som inte förmår tillföra något av värde för tolkningen. Tre teologer som är allt för väl representerade i läroböckerna och tar upp utrymme långt över förtjänst. Laato säger: ”Eftersom översikten visar ett problemkomplex som utgör utgångspunkten för min kommande undersökning, presenteras sedan närmast tre olika huvudlösningar: Karl Barths, Rudolf Bultmanns och Dietrich Bonhoeffers hermeneutiska insatser. Ingen av dem övertygar dock helt och hållet. Deras position måste antingen korrigeras eller kompletteras, vilket leder till Romarbrevets bärande tankegångar” (s 14).

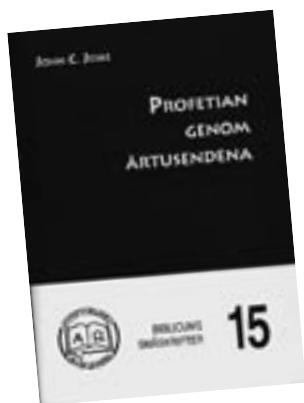
Det är väl att dessa tre teologer inte övertygat författaren med sin her-

meneutik utan att han i **stället förhåller sig kritisk** till deras position. De hade gärna fått utgå helt från sammanhanget. Den som bekänner sig till Bibelns enhet och samband mellan GT och NT kommer ändå inte att tillfredsställa de liberala krafter som inte förmår se detta sammanhang.

Till sist: Det är inte kyrkan som satt in detta brev i den heliga kanon, utan djupast sett är det Gud själv som har gjort det genom inspirationsmysteriet. Texten blev inte helig genom kyrkans val, den var helig redan i författandets stund. Det är inte kyrkan som skapat detta brev, det är brevets budskap som skapat kyrkan, det sanna Israel som är den lilla hop vars Faders vilja är att de ska ärva himmelriket. På så sätt ska hela Israel bli frälst.

Alvar Svenson

Professor John C Jeske

Profetian genom årtusendena

Profetian...

- från Adam till Mose
- under den teokratiska tiden
- från babyloniska fångenskapen till profetians uppfyllelse
- i Nya Testamentet

Hur skall det profetiska budskapet tolkas?

**Pris 50 kr. Beställ denna viktiga skrift från
Tidskriften Biblicum, Släntvägen 10, 331 35 Värnamo.
Postgiro 15 23 35-6. E-mail: biblicum@bredband.net**

Seth Erlandsson
**HUR SKALL
BIBELN
ÖVERSÄTTAS?**

*En jämförelse mellan
två högaktuella bibel-
översättningar –
Svenska Folkbibeln (SFB)
och Bibel 2000 (BK).*

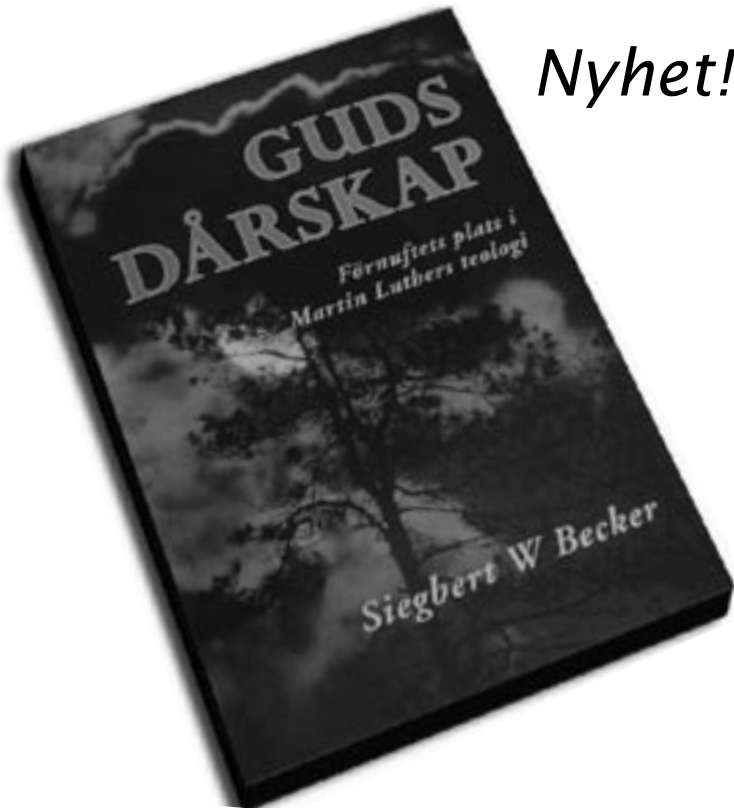
Hur skall Bibeln översättas?
Svaret är givetvis: så korrekt som det bara är möjligt.
Men vad innebär det?

Det är profeternas/bibeltexternas budskap, tankar, upplevelser, påståenden som skall översättas, inte vad vi tror är möjligt att tänka och säga för vanliga människor i en viss tid. Bibelöversättare, som troget vill förmedla vad Bibeln säger och står för, får inte anpassa texternas innehåll till »vetenskapens» inomvärldsliga synsätt.

Seth Erlandsson ger konkreta exempel på olikheter mellan SFB och BK och hur många av olikheterna beror på att BK tar sin utgångspunkt i modern vetenskaps syn på Bibelns tillkomsthistoria. Jämförelser görs främst mellan ställen i Första Mosebok, Jesajaboken, Psaltaren och Ordspråksboken.

Pris kr 90.

Beställas från Biblicum, c/o Adriansson, Släntvägen 10,
331 35 Värnamo. E-mail: biblicum@bredband.net

Nyhet!

*Guds Dårskap av
Siegbert W. Becker*

Pris 100 kr. + porto

Biblicum Förlag, Släntvägen 10,
331 35 Värnamo. E-mail: biblicum@bredband.net

Vädjan om hjälp

■ Vi vädjar till alla som förstår värdet av ett fritt bibelforskningscentrum för information och forskning att ekonomiskt stödja Stiftelsen Biblicum. Utan trogna understödjare kan Biblicum inte fullfölja sin viktiga uppgift.

Bankgiro   Sverige 251-4701
Postgiro   Sverige 15 23 35-6
Bankgiro   Norge 7877.08.15400
Sampa Bank Finland 800017-70843747

■ Hjälp oss att sprida våra böcker och småskrifter! Inte minst studerande och lärare behöver en saklig information om Bibeln och bibelforskningen, som inte tar sin utgångspunkt i förlagade bibelkritiska teorier utan noggrant presenterar *biblisk tro* och *historiska fakta om Bibeln*.

■ Hjälp oss också att få flera understödjare och prenumeranter på vår tidskrift!

Stiftelsen Biblicum

Besöksadress:

Hantverkaregatan 8B, 341 36 Ljungby. Tel 0372/86303

Postadress:

Ordförande Alvar Svenson, Klasgatan 10, 340 14 Lagan
Tel 0372/30857. E-mail: alvarsvenson@yahoo.se

Tidskriftens expedition:

Ingvar Adriansson, Släntvägen 10, 331 35 Värnamo
Tel 0370/18217. E-mail: biblicum@bredband.net

Kontakt i Norge:

Egil Edvardsen, Solåsvn. 20, 4330 Ålgård
Tel 51617540. E-mail: egil.edvardsen@luthersk-kirke.no